

Anu Takala

Yksinhuoltajien kokemukset vanhemmuudesta Seinäjoella

Päivähoidon tuen merkitys yksinhuoltajille

Opinnäytetyö

Kevät 2010

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijä: Anu Takala

Työn nimi: Yksinhuoltajien kokemukset vanhemmuudesta Seinäjoella
Päivähoidon tuen merkitys yksinhuoltajille

Ohjaaja: Anu Aalto

Vuosi: 2010

Sivumäärä:

Liitteiden lukumäärä:

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten päivähoitoikäisten lasten yksinhuoltajavanhemmat kokevat vanhemmuuden ja tukeeko Seinäjoen päivähoito heidän vanhemmuuttaan. Tutkimuksen tarkoituksena oli myös selvittää miten yksinhuoltajat jaksavat ja millainen merkitys sosiaalisella verkostolla on heidän jaksamiseen. Opinnäytetyöni teoriaosuudessa kerron yksinhuoltajuudesta Suomessa, sosiaalisen verkoston ja etävanhemman tuen merkityksestä yksinhuoltajalle, sekä mitkä asiat olennaisesti vaikuttavat yksinhuoltajaperheiden elämään. Aavaan päivähoitoon teoriaosuudessa päivähoitoon merkityksestä yksinhuoltajan vanhemmuudelle ja perheelle. Päivähoito on yksi suuri osa yksinhuoltajaperheen arkea ja siksi on hyvä saada tietää miten yksinhuoltajat voivat ja miten päivähoito voisi siten omalta osaltaan paremmin tukea yksinhuoltajia ja kehittää palveluitaan yksinhuoltajaperheiden näkökulmasta.

Opinnäytetyön aihe syntyi kirjoittajan omasta mielenkiinnosta ja yhteistyötahoa etsiessä Seinäjoen päivähoito kiinnostui tutkimuksesta. Tässä laadullisessa tutkimuksessa tiedonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja haastateltavana olivat kuusi yksinhuoltajaa, jotka vapaaehtoisesti ilmoittautuivat haasteltaviksi, joko ilmoituksen tai opinnäytetyön kirjoittajan tuttavien kautta. Päivähoidon osalta haasteltiin viittä päivähoitoon työntekijää.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että yksinhuoltajat kokivat vanhemmuutensa positiivisena asiana ja että heidän perheensä toimivuudessa ja arjessa ei ilmennyt juurikaan ongelmia. Yksinhuoltajalle sosiaalisen verkoston tärkeys oli kaikille suuri ja joillakin oli osittain puutetta siitä ja se vaikutti negatiivisesti heidän omaan jaksamiseen. Yksinhuoltajat kokivat, että päivähoito tukee heidän vanhemmuuttaan eivätkä kokeneet tarvitsevansa erityistä tukea, mutta osa toivoivat enemmän keskusteluita päivähoitoon henkilökunnan kanssa vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvistä asioista.

Avainsanat: Yksinhuoltajat, jaksaminen, sosiaaliset verkostot, päivähoito vanhemmuuden tukeminen,

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: Health Care and Social Work
Degree programme: Degree programme in Social work
Specialisation: Bachelor of Social Work

Author: Anu Takala

Title of thesis: Single parents' experiences of day care supporting parenthood in Seinäjoki

Supervisor: Anu Aalto

Year: 2010

Number of pages:

Number of appendices:

The purpose of this study was to find out how do single parents experience their parenthood when they have children in day care and do day care services in Seinäjoki support their parenthood. The purpose was also to find out how the single parents manage in everyday life and what kind of meaning does the social network have in their life. In the theory part of the study I tell about single parenting in Finland and the meaning of social network supports to single parents. Also I tell about other things that relevantly have an effect on single parent families. In the day care theory part I open up the meaning that day cares has on single parents' parenthood. Day care is one big part of single-parent families' everyday life. Therefore, it is good to know how single parents manage and how day care could do their part better by supporting single parents and improve their services in single-parent families' point of view.

The subject of this study came from the writer's own interests and Seinäjoki day care was interested in the study and wanted to do co-operation. In this qualitative study, the information was gathered through themed interviews. The interviewees were six single parents who volunteered to be interviewed either because of the ad or via friends of the writer. Five employees from day care were interviewed.

The study brings forth that single parents experience their parenthood as positive and that there didn't seem to appear any problems in their family life. Social networking is very important to them all. However, some single parents did not have enough people in their lives and that effect negatively in their well-being. Single parents felt that day care supports their parenthood well. They didn't feel that they needed any special support, but some single parents hoped for more conversations with day cares staff concerning parenthood and education.

Keywords: single parents, managing, social networking, parenthood supporting, daycare

SISÄLTÖ

Tiivistelmä	2
Abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 YKSINHUOLTAJUUS	8
2.1. Tutkimuksia yksinhuoltajuudesta	9
2.2. Yksinhuoltajuus Suomessa.....	10
2.3 Yksinhuoltajan valinnat perheen ja työn välillä	12
2.4 Yksinhuoltajan vapaa-aika ja sosiaalinen verkosto	13
2.5 Roolimallin merkitys yksinhuoltajan lapselle	16
3 PÄIVÄHOITO SUOMESSA	19
3.1 Kasvatuskumppanuus.....	19
3.2 Lapsen ja perheen tukeminen varhaiskasvatuksessa.....	23
3.3 Yksinhuoltajien hoivaköyhyys	25
4 SEINÄJOEN PÄIVÄHOITO	27
4.1 Seinäjoen päivähoidon toimintaperiaatteet	27
4.2 Päivähoitopalvelut.....	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
5.1 Tutkimusmenetelmän valinta	30
5.2 Tutkimuksen toteutuksen eteneminen	31
6 TUTKIMUSTULOKSET	37
6.1 Haastateltavien yksinhuoltajien taustaa	37
6.2 Yksinhuoltajien jaksaminen ja perheen arki	37
6.3 Yksinhuoltajien kokemukset vanhemmuudestaan	39
6.4 Yksinhuoltajan sosiaalinen verkosto	41
6.5 Päivähoidon tuen merkitys yksinhuoltajan vanhemmuudelle	43
6.6 Päivähoidon kehittämien yksinhuoltajien näkökulmasta	45
6.7 Haastateltujen päivähoidon työntekijöiden taustaa	48
6.8 Päivähoidon työntekijöiden haastattelujen tulokset.....	49

JOHTOPÄÄTÖKSET.....	56
POHDINTA	60
LÄHTEET	62
LIITE 1: Ilmoitus tutkimuksesta ja haastateltavien etsimisestä	
LIITE 2: Yksinhuoltajien haastattelukysymykset	
LIITE 3: Tutkimuslupa Seinäjoen päivähoidon työntekijöiden haastatteluun	
LIITE 4: Työntekijähaastattelukysymykset	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tutkimuksen kautta halusin saada selville, miten tällä hetkellä yksinhuoltajat jaksavat Seinäjoen alueella ja kuinka kaupungin päivähoito tukee yksinhuoltajien jaksamista ja vanhemmuutta. Päivähoidon tehtävänä lapsen varhaiskasvatuksen tukemisen lisäksi on kasvatuskumppanuuden toteuttaminen yhdessä lapsen vanhempien kanssa. Tutkimuksellani halusin selvittää kokevatko yksinhuoltajat saavansa tukea hyvin päivähoitolta ja onko asioita mitä voisi kehittää, jotta päivähoidolla olisi suurempi apu yksinhuoltajien jaksamiseen ja vanhemmuuteen.

Yksinhuoltajan lapsen elämässä voi olla myös etävanhempi mukana arjessa joko säännöllisesti, harvoin tai ei ollenkaan. Kaikilla yksinhuoltajilla ei kuitenkaan ole sitä toista vanhempaa, jonka kanssa jakaa kasvatusvastuuta. Tällöin yksinhuoltajat saattavat tarvita enemmän tukea sosiaaliselta verkostoltaan sekä päivähoidon taholta. Sosiaalisella verkostolla selvästi suuri merkitys siihen miten yksinhuoltajat kokevat vanhemmuutensa ja myös päivähoidon toiminta omalta osaltaan vaikuttaa myös siihen miten yksinhuoltajat tuntevat vanhemmuutensa ja oman jaksamisensa. Päivähoidon kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että yksinhuoltajille kasvatuskumppanuuden merkitys korostuu entistään ja yksinhuoltajat saattavat toivoa enemmän tukea ja apua päivähoidon henkilökunnalta.

Yksinhuoltajaperhe on yksi yleinen nykypäivän perhemuodoista. Suomessa yksinhuoltajaäitejä on 101 000 ja yksinhuoltajia 15 000. Suurin syy yksinhuoltajuuteen johtuu avio- ja avoeroista. Aluksi työssäni kerron yksinhuoltajuuden määrittelystä, tutkimuksista ja siitä millaista yksinhuoltajuus on Suomessa. Avaan yksinhuoltajan elämää ja prioriteetteja. Tutkimukset ja kirjallisuus yksinhuoltajuudesta on vähäistä. Yksinhuoltajista tehdyt tutkimukset ovat lähinnä keskittyneet työttömyyteen ja talouteen, mutta uusia tutkimusnäkökulmia on noussut esiin Suomessa, kuten yksinhuoltajaäitiys ja arjessa pärjääminen. Hyviä kirjallisuuslähteitä yksinhuoltajuudesta löytyi kuitenkin vain vähän, joten olen joutunut poimimaan erilaisista yleisesti

perheisiin liittyvistä kirjallisuuksista ja tutkimuksista tietoja, jotta sain opinnäytetyöni teoriaosan kattavammaksi.

Opinnäytetyöni teoreettinen viitekehys pohjautuu tutkimuskysymyksieni ympärille. Yksinhuoltajuus teoriaosuudessa avaan käsitettä yksinhuoltaja ja mitä yksinhuoltajuus tarkoittaa. Kerron myös minkälaista yksinhuoltajuus on Suomessa, mitkä asiat vaikuttavat merkittävästi yksinhuoltajan elämään, kuten perhe ja työ. Kerron myös sosiaalisen verkoston merkityksestä yksinhuoltajan elämälle ja minkälainen vaikutus etävanhemmalla on yksinhuoltajan perheen hyvinvoinnille.

Tutkimukseni teemoina olivat yksinhuoltajien kokemukset vanhemmuudesta, miten yksinhuoltajat jaksavat arjessa ja päivähoidon merkitys yksinhuoltajien vanhemmuudelle. Tutkimuksessani selvitin myös päivähoidon näkökulmaa yksinhuoltajien jaksamisesta ja missä asioissa päivähoitoa tulisi kehittää yksinhuoltajien näkökulmasta. Päivähoidon osuudessa kerron yleisesti mitä asioita

2 YKSINHUOLTAJUUS

Yksinhuoltaja termiä ei voi määrittellä vain yhdellä tavalla vaan se määritellään monin eri tavoin, sillä se on yhteiskunnallisten ja kulttuuristen prosessien aikaansaannos ja sen määrittely riippuu tarkastelutavasta. Suomessa melko neutraali yksinhuoltaja-termi vakiintui 1970-luvulla ja vuonna 1980 yksinhuoltaja-käsite pääsi ensimmäistä kertaa Suomen uudissanakirjaan. (Hakovirta 2006, 26–28, Forssén, Hakovirta & Haataja, 2009, 11–12.) Suomen kielessä yksinhuoltajuus kohdistuu talous- ja juridispuoleen. Käsitteenä yksinhuoltaja on sukupuolineutraali, sillä se ei kuvaa miestä tai naista, eikä käsite kerro taustoja miten yksinhuoltajuus on tapahtunut. Kun taas englannin kielessä on erilaisia vivahteita, jotka kuvaavat minkälainen yksinhuoltaja on, esimerkiksi *single mother*, kertoo siitä, että lapsen äiti ei ole ollut avioliitossa lapsen syntymän aikana. (Krok 2009, 99.) Englannissa käytetään *single motherin* lisäksi mm. käsitteitä *solo mother* ja *lone parent* (McKay & Rowlingson 2002, 3.)

Eri maissa yksinhuoltaja voidaan määrittää erilaisilla lainsäädännön, verotuksen, virallisten tilastojen koskevien ja sosiaaliturvaetuksien koskevien oikeuksien kannalta. Kansainvälisessä tilastoinnissa yksinhuoltajana pidetään pääsääntöisesti vanhempaa, joka asuu alaikäisen eli 18-vuotiaan lapsen kanssa, jolla ei ole avo- tai aviopuolisoa. Yleiskielessä yksinhuoltaja on perhe, jossa asuu yksi vanhempi ja vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. Nykypäivänä avio- tai avoliiton päättyminen on suurin syy yksinhuoltajuuteen, kun taas aiemmin oli leskeksi jääminen. Yksinhuoltajaksi tuleminen voi tapahtua myös, kun lapsi ei ole suunniteltu tai aikuinen haluaa hankkia lapsen yksin, joko suunnitellun raskauden tai adoption kautta. (Hakovirta 2006, 26; Haataja 2009, 47.) Forssén, Hakovirta ja Haataja (2009) kiteyttävät ”Käsite yksinhuoltaja pitää sisällään eri syistä yksinhuoltajaksi päätyneet vanhemmat eli aviottomat äidit, lesket sekä avio- tai avoliitosta eronneet vanhemmat, joilla on alle 18-vuotiaita lapsia.”

Yksinhuoltajuus, ei välttämättä tarkoita, ettei toinen vanhempi olisi mukana lapsen elämässä. Avo- tai avioeron tapahtuessa lapsella on silti kaksi vanhempaa ja elättäjää ja yhä useammin myös kaksi huoltajaa. Lapsen huollosta sovittaessa yhteis-

huoltajuussopimus tehdään jo yli 90-prosenttisesti, vaikka se ei ole pakollista. Huoltajuussuhteet eivät kuitenkaan näy tilastoissa, sillä yksinhuoltajaperheet kategoriaan ”yhden vanhemman perheeksi” heidän asumisensa perusteella, eikä huomioida kuinka paljon lapsi viettää aikaa etävanhemman luona, koska lapsella saa olla vain yksi asuinosoite ja vain lähivanhemmalla on oikeus yksinhuoltajasetuisiin. (Haataja 2009, 47.) Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka vanhemmilla olisi yhteishuoltajuus, mutta koska lapsi asuu virallisesti vain toisen vanhemman kanssa, niin silloin vain lähivanhempi saa lapsilisään yksinhuoltajakorostuksen.

2.1 Tutkimuksia yksinhuoltajuudesta

Tutkimukset yksinhuoltajista ovat nousseet esille vasta viime vuosikymmeninä, varsinkin 1990-lukua voidaan pitää yksinhuoltajaperhetutkimuksen vahvistumisen aikakaudeksi, sillä laajat kansainväliset aineistot ja hyvinvointivaltiotutkimuksien menetelmät kehittyivät mahdollistamaan yksinhuoltajatalouden vertailevan empiirisen tutkimuksen eri valtioissa. Perhetutkijoiden kohteena ovat olleet ennemminkin avioero ja sen seuraukset lapseen, painottaen psykologista näkökulmaa ja siksi yksinhuoltajatutkimus on vieläkin kohdistunut enemmän ongelmiin ja talouteen. (Hakovirta 2006, 31.)

Forssén, Haataja ja Hakovirta (2009, 6-10) sanovat, että vaikka yksinhuoltajaperheet ovat yleistyneet, niin silti yksinhuoltajuus ole ei sosiaali- tai yhteiskuntapoliittisessa tutkimuksessa noussut yhtä vahvasti esille kuin muissa länsimaissa. Viime vuosikymmeninä suomalaistutkijoita on enemmän kiinnostanut eron jälkeinen isyys ja lapsen suhde isään eron jälkeen, kuin että pohdittaisiin yksinhuoltajaäidin ja hänen lastensa elämäntilannetta. (Kuronen 2003, 109.) Suomessa tutkimukset keskittyvät kuitenkin lähinnä yksinhuoltajien talouteen ja työllistymiseen, joten tietoa yksinhuoltajaperheistä joutuukin etsimään ennemmin perheisiin liittyvistä tutkimuksista ja tilastoista. Kuitenkin 2000-luvun puolella on tullut hieman enemmän tutkimuksia ja kirjoja yksinhuoltajuudesta Suomessa.

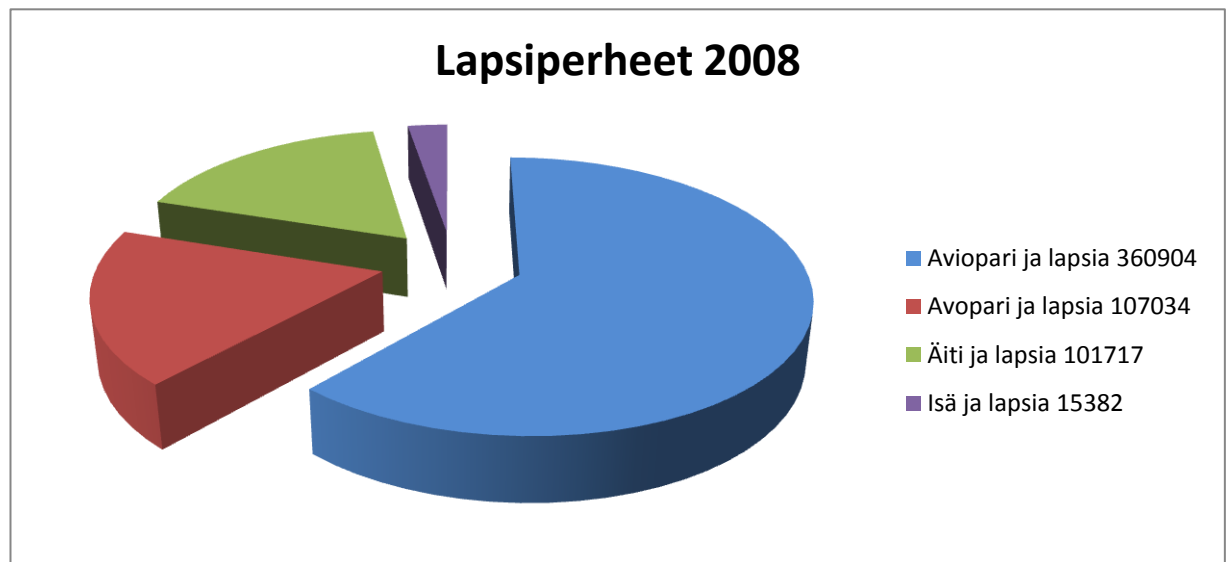
Yksinhuoltajaperheiden toimivuus voi erottua huomattavasti toisistaan, joten yksinhuoltajien vanhemmuutta tutkiessa olisi tärkeää huomioida taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuurilliset seikat heidän perheen arjessa, sen sijaan että yksinhuoltajat luokiteltaisiin vain yhteen ryhmään. Ns. huolipuhe yksinhuoltajaperheistä tulisi suunnata tutkimaan yksinhuoltajaperheitä suojaavia tekijöitä. (Broberg & Tähtinen 2009, 169.) Perheitä on monenlaisia ja ne muuttuvat. Perheen muodostuminen tapahtuu ihmisten omien asenteiden ja käytäntöjen kautta, ei pelkästään biologian kautta. Perhe voi sisältää sukulaisia sekä ystäviä, sillä jokainen tekee valintansa itse, keitä päästää mukaan perheeseensä. Yksinhuoltajaäidin ja hänen lapsensa muodostama perhe voi olla paljon parempi ja toimivampi kuin perhe, jossa mukana on lapsen isä. Yksinhuoltajaperheen ei voida katsoa olevan yhtään huonompi, kuin perheen, jossa on kaksi vanhempaa.

2.2 Yksinhuoltajuus Suomessa

Ennen puolison kuolema oli perinteinen syy yksinhuoltajuudelle, mutta joka on nykyisin hyvin harvinaista. Aikuiskuolleisuus on laskenut voimakkaasti verratessa 30 vuoden taakse ja siirtynyt vanhempiin ikäluokkiin. Leskeyden lisäksi lapsen syntyminen avioliiton ulkopuolelle on ollut toinen perinteinen syy yksinhuoltajuudelle, jolloin äiti oli yksin lapsensa kanssa. (Haataja 2009, 48–49) Yksinhuoltajuuteen ei enää juurikaan liitetä historiassa olleita stereotypioita, kuten aviottomien äitien seksuaalista moraalittomuutta, jonka takia he olisivat huonoja äitejä. (Krok 2009, 94–96)

Nykyisin avoliitot ovat erittäin yleisiä ja sen vuoksi yhä enemmän lapsia syntyy avioliiton ulkopuolelle kahden vanhemman perheisiin. Ei-toivotut raskaudet ja ei-suunnitellut lasten syntymät ovat vähentyneet ehkäisymenetelmien kehittymisen ja aborttilainsäädännön muuttumisen myötä. Nykyhetkellä suurin syy yksinhuoltajuudelle ja sen kasvun nousuun löytyy avio- ja avoliittojen purkautumisista. Avioerotilastot eivät kuitenkaan anna yksinhuoltajuudesta täysin oikeanlaista kuvaa, sillä avioerotilastoihin sisältyy myös lapsettomat avioerot sekä erot, joissa yhteiset lapset ovat jo aikuisia. Avoliitot päättyvät useammin kuin avioliitot, mutta avoeroja ei systemaattisesti tilastoida. (Haataja 2009, 48–52)

Yksinhuoltajat eivät näy enää tilastoissa, kun heidän nuorin lapsensa saavuttaa täysi-ikäisyyden tai kun yksinhuoltaja solmii avio- tai avoliiton, vaikka todellisuudessa yksinhuoltajuus ei loppuisikaan. (Haataja 2009, 52) Naiset ovat pääsääntöisesti yksinhuoltajia, mutta yksinhuoltajaisien määrä on kuitenkin viime aikoina kasvanut, mutta eri mittakaavassa kuin naisten. Tällä hetkellä yksinhuoltajaisia on reilusti yli 15 000 sekä yksinhuoltajaäitejä 101 000. (Perheet 2008, 5.) Yksinhuoltajaisien osuus on noin 13 % koko yksinhuoltajien määrästä ja tämä on pysynyt samana melkein jo vuosikymmeniä. Yksinhuoltajaperheiden määrän kasvu on viime vuosina hidastunut, mikä johtuu osin väestön ikärakenteen vanhenemisesta, että lapsiperheiden lukumäärän vähenemisestä. (Haataja 2009, 53, 62)

Kuvio 1. Lapsiperheet vuonna 2008. (Perheet 2008, 5.)

Lapsen näkökulmasta katsottuna yksinhuoltaja-käsite on rajoittava, koska käytännössä yhä useammat yksinhuoltajat ovat yhteishuoltajia lapsen etävanhemman kanssa, parempi termi yksinhuoltajalle olisi lähivanhempi. Yksinhuoltajaperheessä lapsilla voi siis olla kaksi huoltajaa ja elättäjää, mutta näistä asioista huolehtivat vanhemmat eivät asu samassa taloudessa. Lasten kanssa asuva lähivanhempi ei myöskään välttämättä asu yksin lastensa kanssa, sillä hän on saattanut muuttaa avio- tai avoliittoon ja hänen uudella puolisoillaan saattaa olla omia lapsia tai myös heidän yhteisiä lapsia. Vaikka lähivanhempi solmii uuden liiton, se ei poista etävanhemman elatus ja huoltajuus velvollisuuksia lastaan kohtaan. Perhemuotoja on niin monenlaisia, että sinä aikana kun lapset ovat alaikäisiä, voi yksinhuoltaja ko-

kea useita eri perhemuotoja. Avoliittojen yleistyminen on kasvattanut lapsiperheiden eroriskiä, sillä avoliittojen päättymisen on kolminkertaista verrattuna avioliittoihin. (Haataja 2009, 54–55, 61–62.)

2.3 Yksinhuoltajan valinnat perheen ja työn välillä

Yksinhuoltajien perheellä ja lapsilla on suuri merkitys yksinhuoltajien elämälle. Yksinhuoltaja joutuu tarkkaan pohtimaan, mitkä valinnat ovat oikeita ja mitkä vääriä, esimerkiksi onko hänen töiden tekeminen oikea vai väärä ratkaisu ja mitä hyötyjä ja haittoja työmarkkinavalintoihin sisältyy. Yksinhuoltajan täytyy tarkastella oman toimintansa seurauksia myös lastensa näkökulmasta, ei vain itsensä. Varsinkin yksinhuoltajien, mutta myös muiden vanhempien mahdollisuus tehdä töitä jossain määrin rajoittunutta, kun heillä on lapsia. (Hakovirta 2006, 157.)

Suomen sosiaalipoliittiset toimet ovat auttaneet kuitenkin perheiden, lasten ja vanhempien elämää ja helpottaneet työn ja perheen yhdistämistä. Vanhempi voi hoitaa lasta kotonaan kotihoidon tuella, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Rantalaihon (2009, 42) mukaan Suomessa ei ole kehitetty yksinomaan yksinhuoltajia varten kohdistettuja perhepoliittisia tukimuotoja, vaikka yhteiskunta on korjannut puuttuvaa elatusapua sekä myös maksaa yksinhuoltajille korotettua lapsilisää. Kaikilla äideillä, varsinkaan yksinhuoltajilla ei ole käytännössä kuitenkaan todellista vapautta valita kotihoidon tuen ja töiden välillä, sillä kyseessä ei ole vain hoitomuodon valinta vaan heidän täytyy valita kotihoidon ja toimeentulon välillä. Haatajan (2009, 114.) mukaan myös perhevapaiden säännöt rajoittavat yksinhuoltajien valintoja, sillä perhevapaat on kohdennettu saman talouden vanhemmille, ei etävanhemmille tai muille läheisille, jotka voisivat jakaa yksinhuoltajan hoitovastuuta tai yleensäkin tukea käytännössä yksinhuoltajuutta.

Ideaali- ja ihannetasolla vanhemmuutta jaetaan lähivanhemman ja etävanhemman kesken, mutta käytännössä usein vastuut, velvollisuudet ja oikeudet jakautuvat epätasaisesti. Arjen toiminnot lapsen ja vanhemman kotona, kuten ruokaileminen, peseytyminen, pukeutumiset, harrastukset, työssä ja päivähoidossa tai koulussa

käymiset ja elämässä tapahtuvat ilot ja surut toteutuvat edelleen enemmän äiti ja lapsi- perheessä kuin isä ja lapsi- perheessä. Yksinhuoltajan näkökulmasta on tärkeää huomioida, että puhuttaessa etävanhemman isyydestä on korostettu lapsen ja etävanhemman suhteen tärkeyttä kuin vanhempien keskinäisen kasvatusvastuun jakamista. (Rantalaiho 2009, 44.)

Yhden vanhemman perheissä toimeentulolla on suuri merkitys heidän elämäänsä. Työ voi olla myös sosiaalisena verkostonakin tärkeä yksinhuoltajalle ja esimerkiksi Hakovirran väitöskirjatutkimus (2006) osoittaa, että yksinhuoltajaäidit arvostavat työntekoa, eivät pelkäästään talouden takia vaan myös oman hyvinvointinsa vuoksi, sillä työ näkyy positiivisella tavalla myös heidän perhe-elämässään. Oman hyvinvoinnin tavoittelu vaikuttaa myös heidän lastensa hyvinvointiin positiivisesti. Hakovirran tutkimuksen yksinhuoltajaäidit haluavat muita perhemuotoja enemmän vaihdella työaikaansa elämäntilanteensa mukaan ja tahtovat parempia liukumismahdollisuuksia työn tulo- ja lähtöaikoihin. (Hakovirta 2006, 155–157.)

Työssäkäyvät yksinhuoltajat eivät saa kaikkea tarvitsemaansa apua päivähoitolta, joten he joutuvat usein turvautumaan heidän sosiaaliseen verkostoon kuuluvien ihmisten apuun. Yleensä eniten apua saa yksinhuoltajan omilta vanhemmilta, mutta myös muut sukulaiset, etävanhempi ja tuttavat saattavat olla tärkeä tuki yksinhuoltajalle. Jos lapsi sairastuu tai työn takia tulee yllättäviä menoja, on lapsen hoito kuitenkin järjestettävä. Avun saaminen sosiaalisesta verkostosta vaikuttaa paljon se, kuinka lähellä tai kaukana yksinhuoltajan tukihenkilöt asuvat. (Salmi & Suhonen 2004, 90–91)

2.4 Yksinhuoltajan vapaa-aika ja sosiaalinen verkosto

Yksinhuoltajilla korostuu itsenäinen selviäminen, omin voimin selviytymisen pakko. Yksinhuoltajat pitävät tärkeänä, että he ovat lapsilleen läsnä ja antavat heille aikaa ja tukeaan. Yksinhuoltajat toimivat tavallaan molempina vanhempina lapsilleen ja suhde lapsiinsa voi kasvaa erittäin läheiseksi. Aikuistuneet ja kotoaan muuttaneet lapset saattavat pitää erittäin tiivistä yhteyttä yksinhuoltajavanhempansa. (Salmi & Suhonen 2004, 90, 94–97.)

Oma vapaa-aika saattaa olla todella harvinaista yksinhuoltajalle, koska ei ole toista puolisoa, joka auttaisi arjen järjestelyissä. Harrastuksien ylläpitäminen voi olla hankalaa taloudellisesti tai jos ei ole mahdollista saada lapsille hoitajaa siksi aikaa. Alle kouluikäisiä ei voi jättää kotiin yksin ilman hoitajaa ja vielä alakouluikäisetkin tarvitsevat aikuisen valvontaa. Oman ajan löytäminen voi olla todella hankalaa, mutta sen saaminen on yksinhuoltajalle tärkeää. Yksinhuoltajana oleminen (ja varsinkin epäsäännöllinen vuorotyö) saattaa myös rajoittaa ystävien tapaamista suuresti. (Salmi & Suhonen 2004, 94–95.)

Sosiaalisen verkoston tärkeys korostuu yksinhuoltajan elämässä, kun on perheen ainut vanhempi. Sukulaisten, ystävien tai naapureiden tuki auttavat yksinhuoltajan perhettä heidän arjen sujumiseen ja siinä jaksamiseen. Ilman läheisten tukea yksinhuoltajalla voi olla todella vaikeaa selviytyä arjen käytännöistä ja huolehtia omasta hyvinvoinnistaan. Ilman läheisiä ei yksinhuoltaja saa kaipaamaansa aikuiskontaktia, jota tarvitsee voidakseen jaksaa ja saadakseen peilata omia ajatuksiaan.

Forssénin, Haatajan ja Hakovirran 2009 (toim.) teoksessa tutkittiin yksinhuoltajuutta Suomessa. Tutkimuksessa todettiin, että yksinhuoltajaperheiden ongelmat liittyvät lähinnä vanhemmuuden ja kasvatuksen haasteisiin, ei niinkään perheen toimivuuteen tai sen jäsenten välisiin suhteisiin. Monet yksinhuoltajat kokevat vanhemmuuden rankemmaksi kuin kahden huoltajan perheiden vanhemmat. Tähän vaikuttavat erilaiset tekijät. Keskeisimmät selittäjät tälle asialle ovat yksinhuoltajan sukupuoli, taloudellinen tilanne, tausta yksinhuoltajuudelle, kokemukset omasta yksinhuoltajuudesta sekä lapsen ja etävanhemman suhde. Etävanhemman osallistuminen lapsen elämään on oleellinen vahvistava tekijä yksinhuoltajan vanhemmuudelle. Yksinhuoltajien vanhemmuuden kokemiseen vaikuttivat oliko lapsella ja etävanhemmalla toimiva suhde ja miten yksinhuoltaja koki yksinhuoltajuutensa. Mitä positiivisemmaksi nämä asiat ajateltiin olevan, sen positiivisemmin yksinhuoltajat kokivat vanhemmuuden. Yksinhuoltajuus sinällään ei vaikuttaisi olevan yksinään riskitekijä vanhemmuuteen ja perheen toimivuuteen, vaan se voi vaikuttaa perheen sisäisiin ja ulkoisiin voimavaroihin niin, että näissä kaikissa saattaa esiintyä ongelmia. Yksinhuoltajuudessa nähdään myös aiempaa enemmän positiivi-

sempana, mahdollisuuksia avaavana kuin riskitekijänä. (Broberg & Tähtinen 2009, 157 168–169.)

Yksinhuoltajat kokivat muihin perhemuotoihin verrattuna ongelmien ratkaisun jonkin verran helpommaksi sekä sisäinen vuorovaikutus yksinhuoltajaperheiden sisällä oli hieman positiivisempaa. Tutkimuksessa ilmeni, etteivät yksinhuoltajat kokee yhtään sen suurempia ongelmia perheensä toimivuudessa kuin muutkaan perhemuodot. Yksinhuoltajat kokivat muihin perhemuotoihin verrattuna, että perheenjäsenten vuorovaikutus on vähemmän ongelmallisempaa. Tämä voi osittain johtua siitä, että vanhempien eron jälkeen perheen ilmapiiri on mahdollisesti selkeytynyt, kun vanhempien erimielisyydet eivät ole enää osa perheen arkea. Tutkittaessa lapsien ja vanhemmuuden tärkeyttä vanhemmille 90–99 prosenttia vastanneista vanhemmista kokivat lapsensa tärkeiksi tai erittäin tärkeiksi. Perhetyypeissä oli kuitenkin erilaisia painotuksia: yksinhuoltajista 80 prosenttia koki lapsensa erittäin tärkeäksi perheensä kannalta, kun taas kahden huoltajan perheissä näin koki 56 prosenttia ja uusioperheissä olevista 49 prosenttia. Näistä luvuista voi ainakin päätellä, että suurimmalle osalle Suomen yksinhuoltajille heidän lapsensa ovat erittäin tärkeitä. (Broberg & Tähtinen 2009, 161–163.)

Edellä mainitussa tutkimuksessa ilmeni, että yksinhuoltajat kokivat vanhemmuuden ja kasvatuksen vaativampana ja joutuivat eniten luopumaan omasta vapaaajastaan lastensa vuoksi. Yksinhuoltajat kokivat vanhemmuuden keskimäärin hieman rankempana kuin ydin- ja uusioperheen vanhemmat. Mitä enemmän on lapsia yksinhuoltajan perheessä ja mitä tiukemmalla heidän taloutensa on ja jos vanhempi kokee yksinhuoltajuutensa negatiivisesti, tällöin perheen toimivuudessa näytti olevan jonkin verran enemmän ongelmia kuin muissa perheissä.

Suvi Krokin väitöskirja (2009) käsittelee lähiössä asuvien vähävaraisten yksinhuoltajaäitien kokemuksista arjesta. Krokin tutkimuksen äidit perustivat päätöksensä pysyä kotona korostaen sitä mitä he pitivät moraalisesti ja sosiaalisesti hyväksyttävänä sen sijaan kuin, että he olisivat tavoitelleet taloudellisen hyödyn ja kustannusten maksimoimista. Äidit perustelivat kotiäitiyden ja lapselle läsnä olemisen tärkeämmäksi kuin sen, että he kävisivät töissä ja saisivat taloudellisempaa tasapainoa perheensä elämään. Tutkimukseen osallistuneet äidit korostivat arjen py-

syvyyden ja toimivuuden tärkeyttä ja tämän vuoksi he eivät hakeutuneet opiskelemaan tai työmarkkinoilla, koska he halusivat olla mukana lapsensa arjessa niin kauan kuin se olisi taloudellisesti mahdollista, vaikka he joutuvatkin turvautumaan esimerkiksi toimeentulotukeen. (Krok 2009, 188–189.) Krokin tutkimuksen yksinhuoltajaäidit korostivat kotiäitiyden tärkeyttä mikä näkyy myös monissa kahden vanhemman perheissäkin, että lapset hoidetaan mahdollisimman pitkään kotona ennen kuin heidät laitetaan päivähoitoon tai kouluun ja sitten vasta vanhempi lähtee takaisin työmarkkinoille tai opiskelemaan.

2.5 Roolimallin merkitys yksinhuoltajan lapselle

Lapsen kasvulle on tärkeää, että hänellä erilaisia roolihahmoja, joihin samaistua. Jos lapsen toinen vanhempi on kuollut tai ei ole ollenkaan lapsen elämässä mukana tai tapaa lastaan vain harvoin, niin silloin lasta auttaa, jos hänellä on korvaava ihminen, jolla on suhde lapseen ja joka täyttää joillakin tavoin puuttuvan vanhemman jättävää aukkoa. Esimerkiksi äidin isästä tai veljestä voi tulla erittäin tärkeä roolihahmo lapselle, jos isä ei ole mukana lapsen elämässä tai jos äiti puuttuu arjesta, silloin lapselle isän äiti voi olla erittäin läheinen ja tärkeä. Tämänlaiset korvaavat suhteet toimivat samaistumismalleina eli ne antavat edellytykset selvittää mistä miehissä ja naisissa on oikein kysymys ja siten antavat lapselle itseluottamusta hänen saadessaan samaistumisen kautta tutustua aikuisten maailmaan. (Furman R.A 1980, 1983, Furman E.1999, 73 mukaan)

Niillä lapsilla on vaikeampaa, jotka eivät ole niin onnekkaita, että saisivat kunnollisia korvaavia suhteita muista ihmisistä. He saattavat tuntea itsensä vähemmän onnekkaaksi kuin toiset lapset ja he saattavat omalla mielikuvituksellaan luoda mielessään kuvan siitä millainen puuttuva vanhempi oli tai on. Yleisesti ottaen lapsen on hankalampi tuntea olonsa hyväksi sekä kehittää todenmukaisia odotuksia ja toiveita, jos toinen vanhempi on fyysisesti tai henkisesti lapsen ulottumattomissa. Tätä voi tapahtua myös kahden vanhemman perheissä. Lapsen tilannetta ei auta vaan pahentaa se, jos vanhemmat eivät huomioi vanhempien eron vaikutusta

lapseen tai he olettavat, että lapsi tuntee erosta samoin kuin hänen vanhempansa. (Furman 1999, 75–76.)

Monilla yksinhuoltajilla on kuitenkin hyvät sosiaaliset verkostot, joista löytyy lapselle hyviä roolimalleja. Isän tai äidin puuttuminen yksinhuoltajan lapsen elämästä ei tarkoita sitä, että lapsella tulisi välttämättä olemaan suuria ongelmia, sillä sosiaalisen verkoston avulla yksinhuoltaja voi antaa lapselleen merkityksellisiä ihmissuhteita, joiden avulla lapsi saa erilaisia ja tärkeitä roolimalleja ja oppii erilaisista ihmissuhteista ja ihmisten käyttäytymisestä. Kaikista tärkein tuki yksinhuoltajalle ovat usein hänen vanhempansa tai sisarukset. Ystävät ovat myös tärkeä tuki yksinhuoltajalle.

”Isyyden ja mieheyden yhteen kietoutumat sekä korvaavuus osoittavat, kuinka vahvasti lapselle rakennetaan tarvetta miehen malliin. Isän puuttuminen ei estä sitä, etteikö lapselle voisi löytyä miehen mallia isän tilalle.” (Rantalaiho 2003, 218) Puhutaan lapsuuden sukupuolistamisesta, kun ajatellaan, että on asioita, joita äiti ei voi lapselleen opettaa ja näyttää, vaan että se on miehen tehtävä ja juuri pojalla ajatellaan olevan useammin tarve miehen malliin. Naiset ovat useammin lastensa lähivanhempia kuin miehet ja usein yhdenvanhemman perheessä avautuu paikka uudelle miehelle. Se ei kuitenkaan tarkoita, että uusi mies ottaisi välttämättä isän roolin, varsinkin jos lapsen biologinen isä on mukana lapsen elämässä. Lapsi ei kuitenkaan tarvitse pelkästään biologisen isänsä mallia, vaan yksinkertaisesti tavallisen, maskuliinisen miehen ja kasvattajan mallia. Isän läsnäolo perheessä on kuitenkin erilainen kuin miehen, joka ei ole isä, sillä yleensä uusperheessä nainen todennäköisesti on ensisijaisesti vastuussa lapsestaan, joka johtaa lapsuuden naisistumiseen. Lapsuuden naisistuminen ei koske vain naisten enemmyyttä yksinhuoltajuudessa, ”vaan myös lapsuuden instituutioiden eli päiväkotien ja koulujen naisvaltaisuuteen.” (Rantalaiho 2003, 218–219.)

Naisvaltaisuus sosiaalialalla, varhaiskasvatuksessa ja opetuslalla on aivan totta. Mielestäni olisi todella hyvä asia, että enemmän miehiä löytäisi sosiaalialan mielekkäänä työalana. Naisten työllistyminen sosiaalialan töihin, juontuu totta kai historiasta. Nainen on aina ollut perheen kodin, lapsien ja sairaiden hoitaja. Mies on taas ollut perheenpää, joka tuo ruuan pöytään ja päättänyt asioista. Miehet ovat

olleet aiemmin johtajia ja naiset seuraajia, mutta nyt tässä ajassa me olemme tasavertaisessa asemassa. Nyt meillä on mahdollisuus hyödyntää sekä naisten että miesten osaamista yhdessä ja toteuttaa asioita parempaan. Mielestäni varhaiskasvatusalalla, tulisi olla enemmän miehiä töissä, sillä nykypäivänä monet lapset tarvitsevat hyvää miehen mallia, sillä lapset eivät sitä välttämättä saa omasta lähipiiristään tai että heidän lähipiirissään on huonoja miehen malleja. Yhdestäkin hyvästä roolimallista on apua lapsen kasvulle, oli hän sitten nainen tai mies. Uskon, että yksikin asia voi tuoda muutosta parempaan, kunhan vain jatkamme hyvien asioiden tekemistä.

3 PÄIVÄHOITO SUOMESSA

Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvu ympäristö. Kunnan on huolehdittava siitä, että lasten päivähoitoa on saatavissa kunnan järjestämänä tai valvomana siinä laajuudessa ja sellaisin toimintamuodoin kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. (L 19.1.1973/36)

Jokaisella alle kouluikäisellä on ollut subjektiivinen päivähoito-oikeus vuodesta 1996 lähtien. Päivähoidon lähtökohdaksi on ollut jo pitkään vanhempien opiskelujen ja työssäkäynnin mahdollistaminen. (Kauppi 2001, 16.) Subjektiivinen oikeus vahvistaa myös lapsen oikeutta osallistua varhaiskasvatukseen ja antaa vanhemmille paremmat mahdollisuudet saada tukea vanhemmuuteen ja lapsensa kasvatukseen. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20.)

Yksinhuoltajalle päivähoiton merkitys vanhemmuuden ja perheen tukemiseen voi korostua varsinkin silloin, jos hän ei saa etävanhemmalta tukea lapsen kasvatasioissa tai he eivät kykene keskustelemaan kasvatuksesta yhdessä. Yksinhuoltaja voi vielä tällaisessakin tilanteessa kuitenkin enemmän tukeutua sosiaalisen verkostonsa ihmisiin, kuten omiin vanhempiinsa tai ystäviinsä, mutta jos yksinhuoltaja tuntee, ettei saa tukea ja apua läheisiltään tai hänellä ei ole tarvittavia läheisiä, niin silloin päivähoiton tuen merkitys tulee esille vahvemmin esiin yksinhuoltajan vanhemmuudessa. Tällaisissa tilanteissa päivähoiton on hyvä olla kannustamassa vanhempaa kasvatustehtävissään ja tehdä vanhemman kanssa tiivistä yhteistyötä perheen hyväksi. Voisi jopa ajatella, että joidenkin yksinhuoltajien kohdalla kasvatuskumppanuudelle on entistä enemmän tarvetta.

3.1 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuus tarkoittaa vanhempien ja päivähoiton henkilöstön yhteistä sitoutumista lapsen kehityksen, kasvun ja oppimisen tukemiseen. Siksi onkin tär-

keää, että vanhempien ja henkilöstön välille syntyy tasavertainen, luottamuksellinen ja toisiaan kunnioittava suhde. Kasvatuskumppanuuden lähtökohtana ovat lapsen tarpeet, joten varhaiskasvatuksen toiminta perustuu lapsen edun ja oikeuksien toteuttamiseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 31.)

Kasvatuskumppanuudessa työntekijän ensisijaisena tehtävänä ei ole vanhemman tukeminen, vaan työntekijän tulee asettua vanhemman rinnalle luodakseen vanhemmalle tunteen siitä, että he tekevät yhteistyötä lapsen asioissa. Vanhemmat ja varhaiskasvatusyhteisö yhteistyöllä jakavat tietojansa, taitojaan, osaamistaan, näkemyksiään ja ymmärrystään toimiakseen lapsen edun mukaisesti. Perusajatus kuitenkin on, että vanhemmat ovat vastuussa kotihoidosta ja – kasvatuksesta ja päivähoito taasen päivähoitoajasta, jonka lapsi viettää hoidossa. (Kaskela & Kekkonen 2006, 20–21.)

Vanhemmilla on keskeinen tietämys lapsestaan ja heillä on ensisijainen kasvatusoikeus- ja vastuu lapsestaan. Henkilöstö sen sijaan antaa oman panoksensa kasvatuskumppanuuteen omalla koulutuksellaan ja osaamisellaan ja heillä on vastuu luomaan tasavertaisen yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden. Vanhempien ja henkilöstön tulee yhdessä keskustella arvoista, näkemyksistä ja vastuista, jotka ovat olennaisia kasvatuskumppanuudessa. Henkilöstön vastuulla on heti alussa liittää kasvatuskumppanuus perhekohtaisesti mukaan lapsen varhaiskasvatukseen. Vanhemmille tulisi järjestää mahdollisuuksia käydä kasvatuskeskusteluita koko henkilöstön sekä muiden vanhempien kanssa. Tarkoituksena on myös kehittää vanhempien keskinäistä yhteistyötä, sen tapoja ja muotoja. Tavoitteena on myös tunnistaa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa lapsen mahdollinen tuen tarve jollakin kehityksen, kasvun tai oppimisen alueella ja yhdessä luoda hyvä toimintastrategia lapsen tukemiseksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 31–32.)

Yhteistyö vanhempien kanssa ei voi perustua stereotyyppiseen perhemalliin, vaan sen kuuluu olla perhekohtaista yhteistyötä. Perheiden rakenteet ovat erilaisia ja siksi on otettava huomioon perheiden eri elämäntilanteet, arvot ja lähtökohdat. Perheet voivat välillä tarvita ohjausta, tukea ja neuvontaa niin kahden vanhemman perheissä kuin yhden vanhemman perheissäkin. Vanhempien ja henkilökunnan

yhteistyön onnistumiseen vaikuttaa molempien tahojen oma persoonallisuus ja vuorovaikutustaidot. Työntekijän omalla persoonalla, ammatillisuudella ja kokemuksilla on suuri merkitys, kun tehdään yhteistyötä vanhempien kanssa. (Hujala, Nivala, Parrila-Haapakoski & Puroila 1998, 131.)

On hyvä muistaa, että vanhemmat voivat kokea olevansa ulkopuolisen asemassa ja että he saattavat ajatella joutuvansa päästämään lapsensa yhteiskunnallisten kasvattajien armoille. (Alasuutari 2003, 60.) Tärkein keino yhteistyötä tehdessä on kuunnella vanhempia, mitä he haluavat sanoa lapsestaan. Pahin virhe mitä voi tehdä ja siten estää yhteistyön etenemisen on, että vanhempien kasvatustaitoja arvioidaan negatiivisesti. Tärkeintä olisi löytää vanhempien vahvuudet ja tukea heitä vahvistamalla heidän parhaita puoliaan kasvattajina. (Huttunen 1989, 77.)

Avoin vuoropuhelu vanhempien ja henkilöstön kesken auttaa jakamaan arjessa tapahtuvaa lapsen hoito- ja kasvatustapahtumista aikuisten kesken. Henkilöstön kertoessa vanhemmalle lapsen hoitopäivän tapahtumista, kokemuksista, millaisia tunteita lapsella on saattanut olla tai mitä lapsi on saattanut sanoa hoitohenkilöstölle, niin henkilöstö antaa vanhemmalle tilaisuuden eläytyä siihen, mitä hänen lapsensa päivässä tapahtuu silloin, kun vanhempi ei voi olla läsnä. Jatkuva vuoropuhelu tekee mahdolliseksi asioiden puheeksi ottamisen luontevasti, oli sitten kyseessä tavanomaiset vastoinkäymiset, kuten esimerkiksi lapsen kuivaksi oppiminen, tai sitten vakavampien ongelmien puheeksi ottaminen. Vanhemmalla tulee saada olla tunne siitä, että hänen lapsi saa asiantuntevaa ja huolellista hoitoa päivähoitajilta. Kun kasvatuskumppanuudessa saavutetaan luottamuksellinen suhde vanhempien ja henkilöstön välillä, voi vanhempi luottaa siihen, että häntä vanhempana kuullaan ja arvostetaan ja että myös hänen lapsensa tarpeet ja toiveet tulevat vastaanotetuksi. Tällöin voi työntekijä myös tuntea, että vanhemmat arvostavat hänen ammattitaitoaan ja luottavat hänen työskentelyynsä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 21.)

Vanhemmalla tulee suoda mahdollisuudet osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöstö ja vanhemmat käyvät keskenään avointa dialogia kasvatuseroista ja -käsityksistä ja -menetelmistä ja siten saadaan esille molempien osapuolten eri näkemykset siitä millaista on hyvä yhteistyö

ja yhteistyösuhde. Näin päästään työstämään kohti samaa päämäärää tavoittelevaa yhteistyötä. (Kaskela & Kekkonen 2006, 26–27.)

Mitä kasvatuskumppanuus tarkoittaa yksinhuoltajan kohdalla? Jos kerran kahden vanhemman perheen aikuiset saavat kasvatustukea päivähoidolta, niin eikö silloin yksinhuoltajan tulisi saada kaksinkertaista tukea, jotta se olisi tasavertaista kahden vanhemman perheen kanssa? Eihän tämä niin mene, eikä tukea voi laskea matemaattisessa mielessä. Jotkut yksinhuoltajat saattavat tarvita enemmän tukea, mutta tämä riippuu niin monista asioista ja näitä ilmentyy myös muillakin vanhemmilla, jotka ovat parisuhteessa. On persoonasta kiinni miten asioihin suhtautuu ja kohtaa niitä. Luonteeltaan vahva ihminen ottaa tilanteen hallintaansa eikä anna periksi ongelmia kohdatessaan, mutta helposti periksi antava ihminen saattaa taas tuntea voimattomuutta eikä kykene ilman apua muuttamaan elämäänsä ja ajattelumallejaan, jolloin on tärkeää sekä vanhemman ja lapsen kannalta, että he saavat apua elämän vaikeissa hetkissä ja luontevinta on saada tukea lapsen päivähoitosta, koska se ei ole leimaavaa vaan lähtökohtana on lapsen etu ja hänen perheensä etu. Ei voida yleistää, että yksinhuoltajien perheissä olisi (aina) tiettyjä, heti havaittavia ongelmia, sillä kaikissa muissakin perheissä – oli sitten perhemuoto mikä tahansa – saattaa olla ongelmia, pieniä tai suuria.

Yksinhuoltajalle kasvatuskumppanuuden merkitys voi korostua tärkeämpänä siksi, ettei yksinhuoltajalla ole toista vanhempaa, jonka kanssa keskustella kasvatustavoista. On hyvä saada vinkkejä ja toisenlaista näkökulmaa, ettei yksinhuoltaja joudu pohtimaan näitä asioita yksin. Yleensäkin jokainen vanhempi saattaa joskus tuntea olevansa huono äiti tai isä, vaikka mitään ns. huonoa olisi tapahtunutkaan, joten hyvä saada keskustella asioista jonkun kanssa, joka tuntee hänen lapsensa, tuntee hänen luonteensa ja tavat ja heidän perheensä elämäntilanteen. Henkilökunta pystyy antamaan neutraaleja neuvoja leimaamatta ja hyvällä yhteistyöllä vahvistamaan yksinhuoltajan vanhemmuutta ja perheen voimavaroja.

3.2 Lapsen ja perheen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Päivähoidossa lapsen tukeminen on yleensä liitetty erityispäivähoitoon kuuluvaksi. Tämä on muuttunut riittämättömäksi nyky-yhteiskunnassa, sillä lasten tuen tarve on lisääntynyt ja muotoutunut erilaiseksi, niin että on vaikea nähdä rajaa erityisen ja tavallisen tuen välillä. Myös näkemykset siitä, miten lasta tulisi tukea päivähoiton palvelujärjestelmässä, ovat muuttuneet. Entistä enemmän lapsen tuen tarve liittyy olosuhteisiin tai tilanteisiin, joita ei lääketieteellisesti voi tunnistaa. Näitä tuen tarpeita voivat olla esimerkiksi lapsen liittyminen ryhmään, oppiminen ryhmässä toimimiseen, muut sosiaalis-emotionaaliset kehitykset, ja perheessä tapahtuvat muutokset tai jos perheen voimavarat heikentyvät. (Heinämäki 2005, 8-9)

Varhainen tuki. Tuen tarpeen havainnointiin ja arviointiin tarvitaan hyvä tuntemus lapsen kehityksestä. On oltava tietoa siitä, minkälainen tilanne vaatii puuttumista ja milloin on kyseessä lapsen kehityksen luonnollisia pulmia, joihin ei tarvitse puuttua. Sillä muutoin on riski, jos tilanteeseen puuttuu, että tilanne pahenee. (Heinämäki 2005 s.10.) Myös oikea ajoitus on tärkeä sekä puuttumisen ja tuen muoto että arvioinnin tulee olla avointa. Sen pitää toteutua lasta ja perhettä kohtaan avoimesti, kunnioittavasti ja leimaamatta. Tällä tavoin varhainen tuki auttaa lasta ja hänen perhettään parhaiten. Perheen kohtaamiseen tarvitaan tällöin erilaisia tai jopa uusia menettely- ja työskentelytapoja, joita kannattaa lähteä etsimään, jotta paras mahdollinen tulos olisi mahdollinen. (Heinämäki 2005, 11.)

Varhaisen tuen tarkoituksena on ennaltaehkäistä ongelmia ja toimia tavallaan suojana tulevaisuutta ajatellen. Varhainen tuki on kehitetty kaikkia varten, tavoitteena on tukea kaikkia perheitä heitä leimaamatta. Jokainen perhe voi jossakin vaiheessa tarvita apua, pienessä tai suuressa. Kyseessä voi olla vaikkapa ujo lapsi, jota halutaan rohkaista sosiaalisemmaksi. Varhainen tuki ei tarkoita, että olisi välttämättä jokin ongelma olemassa, vaan halutaan antaa hyviä edellytyksiä lapselle, jotta hänen kehityksensä sujuisi hyvin.

Varhainen tuki antaa mahdollisuuden lasten vanhemmille uskaltaa kohtaamaan varhaiskasvatusammattilaiset ja asiantuntijat ja osallistua lapsensa kasvun kehittymiseen. Eeva Kaukoluodolla (YTM) on valmistumassa väitöstutkimus yhteisölli-

sestä varhaisen tuen päiväkodista, jossa on kyse sosiaalityön ja varhaispedagogisen osaamisen yhdistelmästä ja vanhempien tukemisesta vaikeina aikoina. Helsingiläinen päiväkotiki pääsi kokeilemaan Kaukoluodon menetelmää, jossa päiväkodin työntekijämäärää ei vähennetty vaan he saivat ylimääräisen työntekijän, perhetyöntekijän, jonka avulla päiväkodin työntekijät saivat keskittyä heidän perustyöhönsä. Alueella oli mm. paljon mielenterveys- ja toimeentulo-ongelmaisia yksinhuoltajaitejä, joiden perheissä oli monta lasta. Perhetyöntekijän avulla lastensuojelun tarve vähentyi, monet vanhemmat hakivat koulutuksiin ja töihin. Lasten kotona arki parantui myös, kun heidän vanhempansa saivat asioitaan järjestykseen. Lasten, äitien hyvinvointi koheni ja myös päiväkodin työntekijöiden työhyvinvointi parantui. Varhaista tukea eivät tarvitse pelkästään lapset ja heidän vanhempansa vaan myös varhaiskasvatuksen ammattilaiset. Kaukoluodon mukaan hyvin koulutettua työväkeä ei ole riittävästi tämän hetken tarpeen mukaan. Ryhmäkokojen pienentäminen antaisi työntekijöille paremmat mahdollisuudet tehdä työnsä hyvin ja auttaisi jaksamaan työssä. (Seretin 2009, 26–27.)

Erityinen tuki. Lapsella saattaa tulla erityisen tuen tarve eripituisina aikoina esimerkiksi tunne-elämän, sosiaalisen, fyysisen, tiedollisen tai taidollisen kehityksen osa-alueilla. Samoin tuen tarve voi syntyä, kun lapsen kasvuolot joko vaarantavat tai eivät tue tai turvaa hänen kehitystään. Lähtökohtana lapsen tuen tarpeelle varhaiskasvatuksessa on vanhempien ja kasvatushenkilöstön tekemät havainnot tai lapsen aikaisempi tuen tarve. Tarpeen mukaan hankitaan lausunto asiantuntijalta, jotta lapsen tuen arviointi olisi mahdollisimman hyvä. Kuitenkin tukitoimet lapsen hyväksi aloitetaan heti, kun tuen tarve on huomattu. Tuen arvioinnissa on tärkeää huomioida ja määrittää lapsen yksilölliset resurssit erilaisissa ympäristöissä ja kasvatustilanteissa sekä niihin kuuluvat tuen ja ohjauksen tarpeet. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2006, 35.)

Monet päiväkodin työntekijät kohtaavat työssään jatkuvasti kriiseistä kärsiviä lapsia. Työntekijöiden saamat koulutukset eivät kuitenkaan sisällä, miten kohdataan lapsi joka kärsii traumaista. Lasten vanhemmat saattavat olettaa, että kaikki päiväkodin työntekijät osaavat käsitellä erilaisia kipeitä asioita lasten kanssa, vaikka traumojen työstäminen ei kuulu heidän työnkuvaansa. Tärkeää tällaisissa tilanteis-

sa on käyttää moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi erityislastentarhanopettajan ja psykologin kanssa. (Komi 2009, 24–25.)

Miten päivähoidon henkilökunnan tulisi lähestyä eri perheitä? Perheen ja päivähoiton henkilökunnan tulisi yhdessä keskustella, minkälaista vuorovaikutusta he haluaisivat välilleen kehittyvän ja ikään kuin sopivat oikeat tavat, joilla voidaan ottaa asioita esille, esimerkiksi minkälaisissa tilanteissa voi henkilökunta kysyä perheen jaksamisesta tms. Tällä tavoin voidaan saada helpompi alku kasvatuskumppanuuden synnylle, kun on yhdessä sovittu perussäännöistä. Huolen puheeksi ottamisessa on tärkeää ajoitus ja siihen tulisi varata tarpeeksi aikaa ja rauhallinen paikka. Vanhemmat elävät erilaisten muutosten ja paineiden alaisuudessa ja sosiaalisen verkoston lisäksi päivähoitolla on suuri merkitys vanhempien ja varsinkin yksinhuoltajien voimavarana. Päivähoito kehitetään koko ajan paremmin ja joustavimmin vastaamaan lasten ja perheiden tarpeita (Koivula 2004, 77, 99–100.)

3.3. Yksinhuoltajien hoivaköyhyys

Viime vuosina on Suomessa keskusteltu kiivaasti perheen ja työn yhteensovittamisesta, sekä siitä, että nuorilla koululaisilla ei ole kunnollista hoitoa, jonne mennä koulun jälkeen. Suomessakin on yhä tyypillisempää, että vanhemmat toimivat töissä, joissa tehdään epätyypillisiä työaikoja, jotka vaikeuttavat perheen lasten hoidon saamisen työn ajaksi. Yhä useampi vanhempi tekee ilta-, yö-, tai viikonloppuvuoroja, jonka vuoksi lastenhoitopalvelujen tarve on suuntautunut myös perinteisen virka-ajan ulkopuolelle. Useilla paikkakunnilla on vuorotyöhön liittyvää tehdastyötä, jonka vuoksi päivähoitossa yhä enemmän joudutaan tarjoamaan palveluitaan myös epätyypillisinä työaikoina. (Kröger 2005, 206.)

Teppo Kröger puhuu artikkelissaan (2005) hoivaköyhyydestä yksinhuoltajaperheissä. Hoivaköyhyys tarkoittaa sitä, että hoivatarpeet ja hoivaresurssit eivät kohtaa, ja että molemmat vaikuttavat siihen mikä on lopputulos. Työmarkkinoilla lisääntynyt ilta-, yö- ja viikonloppuvuorot lisäävät hoitopalvelujen tarvetta entisestään. Työsuhteiden lyhentyminen ja määräaikaisuudet työmarkkinoilla vaikuttavat

erityisesti nuoriin naisiin - joista suurin osa yksinhuoltajista koostuu – ja siten heillä on aiempaa huonompi työsuhdeturva. Määräaikaiset ja pätkätöitä tekevät eivät pysty vaikuttamaan niin hyvin työvuoroihinsa ja ennakoimaan niitä, kuten vakituisissa tai pitkäaikaisissa työsuhteissa olevat. (Kröger 2005, 225.)

4 SEINÄJOEN PÄIVÄHOITO

Seinäjoen kaupungin uusimman kuntoliitoksen 2009 jälkeen Seinäjokeen kuuluu Perä-Seinäjoen lisäksi, Nurmo ja Ylistaro, jonka jälkeen Seinäjoen asukaslukuksi on noussut 57 000. (Seinäjoen kaupunki [Viitattu 16.4.2010].) Kuntaliitoksen jälkeen Seinäjoen päivähoiton palveluiden tarve on vain kasvanut entisestään. Hoitopaikkoja jonottavien lasten määrä on ollut paljon suurempi kuin koskaan, ja tämän hetken laman takia monet äidit ovat joutuneet jättämään lapsensa kotona hoitamisen ja palaamaan takaisin työelämään, koska puoliso on joutunut lomaautuksi.

4.1 Seinäjoen päivähoiton toimintaperiaatteet

Seinäjoen kaupungin tehtävänä on turvata hyvä ja laadullinen päivähoito niin, että kaikilla lapsilla on mahdollisuus käyttää päivähoiton palveluja riippumatta siitä millainen lapsen perheen sosioekonominen tai yhteiskunnallinen asema on ja riippumatta perheen asuinpaikasta. Palvelujen tulee olla monipuolisia ja tasapuolisesti kehitettyjä. Seinäjoella tarjotaan päivähoitoa päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa sekä perhepäivähoidossa ja avoin päiväkotitoiminta, leikkikenttätoiminta, ja koulu-laisten aamu- ja iltapäivätoiminta kuuluvat päivähoiton palveluihin. (Meirän Vasu 2007, 5.)

Seinäjoen Meirän Vasu (Varhaiskasvatussuunnitelma) on keskeinen työväline päivähoiton ohjauksen, sen sisällön kehittämiseen ja toimii tukena päivähoiton laadun parantamisessa ja toimii myös työntekijöiden keskeisenä työvälineenä. Seinäjoen jokaiseen päivähoitoyksikköön laaditaan oma varhaiskasvatussuunnitelma, joka syventää kaupungin yhteistä Vasua. Yksikköjen omissa Vasuissa kerrotaan heidän omista arvoistaan, toimintaympäristöstään, painotuksistaan ja erityispiirteistään ja yksikköjen Vasuihin ovat sitoutuneet koko henkilökunta. (Meirän Vasu 2007, 5.)

Vanhempien ja henkilöstön välisessä kasvatuskumppanuutta toteutetaan päivittäisillä keskusteluilla, kasvatuskeskusteluilla, vanhempainilloilla ja järjestämällä eri-

laisia tilaisuuksia ja tapahtumia esimerkiksi koko perheelle. Kasvatuskumppanuuden toteutumista edistetään tukemalla vanhemmuutta. Päivähoidossa vanhemmuutta voidaan tukea vaikkapa kasvatuskeskusteluilla muiden vanhempien kanssa, vanhempainryhmillä ja vanhempien omaehtoisilla vertaisvuorovaikutusryhmillä. Vanhempien osallisuutta päivähoidon yksikön toimintaan pyritään kannustamaan ja pyritään miettimään toimintatapoja, joilla vanhemmat paremmin saisivat tietoa miten he voivat omalta osaltaan vaikuttaa lapsensa päivähoitoyksikön toimintaan. (Meirän Vasu 2007, 9.)

4.2 Seinäjoen päivähoitopalvelut

Seinäjoen kaupungin päivähoitoa järjestetään päiväkodeissa, ryhmäperhepäiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Vaihtoehtoisesti lastaan voi hoitaa kotonaan kotihoiton tuella ja kotihoiton tuen kuntalisällä. Päiväkoteja Seinäjoella on 25 ja kaupunki myös ostaa neljältä yksityiseltä päiväkodilta hoitopaikkoja sekä on olemassa yksi avoin päiväkotikoti, jonne lapsiperheet voivat mennä viettämään aikaa. Ryhmäperhepäiväkoteja on 27 ja perhepäivähoitajina toimii 160 ihmistä. (Seinäjoen kaupungin päivähoito [Viitattu 16.4.2010].)

Iltahoitoa Seinäjoella tarjoavat Hallilan ja Lintuviidan päiväkotikoti, sekä yksityiset päiväkodit Muksula ja Tenavakoti. Vuorohoitoa tarjoavat Kultavuoren, Hyllykallion ja Päivölän päiväkodit sekä Muksukaaren ryhmäperhepäiväkotikoti. Iltahoito toimii arkisin klo 18–22.00 välillä ja vuorohoitoa on klo 18–22.00 välinen aika. Vuorohoitoon ei ole subjektiivista oikeutta, niin kuin tavallisessa päivähoitossa. Vuorohoitoa saa vain, jos vanhempien työ tai opiskelu sitä edellyttää. (Seinäjoen vuorohoito [Viitattu 17.4.2010].)

Hoitopaikkojen tarvetta on lähdetty purkamaan rakentamalla uusia päiväkoteja ja perustamalla uusia ryhmäperhepäiväkoteja. Perhepäivähoitajien työ on menettänyt kiinnostuksen varhaiskasvatustyössä olevien kesellä, ja suuri osa työssä olevista perhepäivähoitajista on lähestymässä eläkeikää, joten perhepäivähoitajista on suuri pula, haku perhepäivähoitajan työhön on koko ajan päällä myös muissakin kunnissa, ei vain Seinäjoella. (Seinäjoen päivähoito 2006, 13.)

Seinäjoelle on rakennettu uusia päiväkoteja, kuten Simunan päiväkotia, Pajuluoman päiväkotia (johon tehtiin heti laajennus, joka valmistui 2009 vuoden lopussa), Keski-Nurmon päiväkotia (valmistui 2009) ja Knuutilan päiväkotia sekä Kertunlaakson päiväkotia, jotka valmistuvat tämän vuoden aikana. Uusin päiväkotia on suunnitteilla, jonka suunnitellaan valmistuvan ja otettavan käyttöön 2012 vuoden aikana, mutta tonttipaikka ei ole vielä tiedossa. Tämän uusimman päiväkodin suunnitelma on jo virallisesti hyväksytty ja tulossa olisi 6 ryhmää päiväkotia eli 125 hoitopaikkaa ja samalla ehdotettu, että samalle tontille tulisi tuplamäärä hoitopaikkoja eli 250, siten että päiväkotia heti laajennettaisiin tai samalle tontille tehtäisiin myös toinen päiväkotia. (Ekola 2010.)

Opinnäytetyöni kannalta mielestäni oli tärkeä kertoa yleisesti Seinäjoen päivähoitosta ja minkälaisia päivähoitopalveluja on saatavilla ja mitä palveluita ollaan lisäämässä. Seinäjoen päivähoito korostaa kaikkien perheiden tasa-arvoisuutta ja kunnioitusta, joten päivähoito ei erittele yksinhuoltajia vaan heidät nähdään samanarvoisina, joten suoraa menetelmiä tai ohjeistuksia tms. Seinäjoen päivähoitola ei ole yksinhuoltajia varten. Tutkimukseni tulososiossa selkeytyy paremmin Seinäjoen päivähoiton merkitys yksinhuoltajille.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä osiossa kerron asioista, joiden avulla lähdin toteuttamaan laadullista tutkimustani ja sitä kuinka tutkimukseni eteni ja mitä menetelmiä käytin saadakseni tämän opinnäytetyön tutkimuksen aikaan. Kerron myös mitä vaikeuksia ja uusia asioita ilmeni viedessäni tutkimustani eteenpäin. Tutkimukseni aihe ja nimeke muuttui työn edetessä, sillä saadessani lisää tietoa yksinhuoltajuudesta halusin tietää ja tutkia tarkemmin yksinhuoltajien vanhemmuutta enkä vain pohtia päivähoidon merkitystä yksinhuoltajien vanhemmuuteen. Tämä tapahtui pohtiessani haastattelukysymyksiä yksinhuoltajille ja sitä kautta lähdin kehittämään tutkimustani syvemmälle.

Tutkimuskysymykset

Miten yksinhuoltajat jaksavat arjessa Seinäjoen alueella?

Sosiaalisen verkoston merkitys yksinhuoltajan jaksamiselle?

Miten yksinhuoltajat kokevat oman vanhemmuutensa?

Tukeeko Seinäjoen päivähoito yksinhuoltajien vanhemmuutta?

Miten Seinäjoen päivähoitoa ja sen palveluita tulisi kehittää, jotta se tukisi yksinhuoltajia paremmin?

5.1 Tutkimusmenetelmän valinta

Valitsin laadullisen tutkimusmenetelmän siksi, että sillä saisin mahdollisimman paljon yksinhuoltajien omia ajatuksia ja näkemyksiä vapaammin esille. Teemahaastattelulla saa yksityiskohtaisempaa tietoa yksinhuoltajien omasta jaksamisesta, siitä miten he kokevat vanhemmuuden ja kuinka päivähoito omalta osaltaan tukevat yksinhuoltajien vanhemmuutta. Jokaisen ihmisen elämä on ainutlaatuinen,

mutta halusin saada tutkimuksellani tietää, onko asioita, jotka yhdistävät yksinhuoltajia.

Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja pyrki- myksenä ymmärtää tutkimuskohdetta. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole etsiä yleistettävyyksiä tai tilastollisia säännönmukaisuuksia. Aineistona voidaan käyttää yhtä tapausta tai yhden ihmisen haastattelua, mutta aineisto voi koostua monesta yksilöhaastattelusta. Aineiston suuruuden päättäminen on yhtä ongelmal- lista laadullisessa kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessakin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 181–182)

Haastattelu on tiedonhankinnassa yksi tyypillisimpiä tiedonkeruumuotoja. Mene- telmänä haastattelu on erittäin joustava, se sopii monenlaisiin tutkimustarkoituksiin ja se avulla voi saada yksityiskohtaista tietoa tutkittavasta asiasta. *Teemahaastat- telu* on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, joka etenee tiettyjen keskeisten teemojen mukaan eikä koostu yksityiskohtaisista kysymyksistä, mutta se ei ole niin vapaamuotoinen kuin syvähaastattelu. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu siksi, että, haastattelun teema-alueet, aihepiirit, aspekti on kaikille sama. Teemahaastat- telulla tutkittavien ääni tulee paremmin kuuluviin ja vapauttaa haastattelun osittain tutkijan näkökulmasta. Teemahaastattelu huomioi ihmisten erilaiset tulkinnat ja antamat merkitykset asioille ja ymmärtää ne keskeisiksi asioiksi tutkimukselle. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 11, 34–35, 47–48.)

5.2. Tutkimuksen toteutuksen eteneminen

Tutkimukseni aihe lähti omasta elämäntilanteesta, käytännön yksinhuoltajuudesta. Halusin saada selville, miten muut yksinhuoltajat asuinpaikallani voivat, millainen heidän sosiaalinen verkostonsa on ja miten he kokevat oman vanhemmuutensa ja päivähoitolta saamansa tuen. Halusin myös opinnäytetyölläni kertoa enemmän yksinhuoltajuudesta, sillä tutkimukset varsinkin yksinhuoltajan kokemukset arjesta ja vanhemmuudesta ovat vähäisiä.

Itselläni on hyviä kokemuksia päivähoiton toimivuudesta sekä opintojeni että työkokemukseni kautta sekä tietysti oman lapseni päiväkodin taholta. Opintojeni kautta olen myös kuullut sekä huomannut muutamia epäkohtia yleisesti ottaen päivähoitossa, mutta olen myös muutamia kertoja huomannut miten eri perheiden ja perhemuotojen tukeminen on saattanut jäädä liian vähälle, kuten juuri yksinhuoltajaperheen tai asioista ei ole vain uskallettu puhua niiden oikeilla nimillä eli asioista ei ole kysytty suoraan, vaikka päivähoitossa korostetaan avoimuuden tärkeyttä. Mielestäni pitää olla rohkeutta kysyä, sillä jos ei kysy, niin ei mitään opikaan ja saa selville.

Mielestäni on hienoa, että päivähoito tekee koko ajan moniammatillista yhteistyötä mm. neuvoloiden, seurakuntien, sairaaloiden ja perhetyön kanssa ja jatkuvasti kehitetään parempia työkaluja tukemaan lasta ja hänen perhettään. Olen pohtinut huomioidaanko ja kohdataanko yksinhuoltajat todella päivähoitossa, siksi haluan saada tietää, miten Seinäjoen alueella yksinhuoltajat tuntevat tulevansa kohdatuksi päivähoitossa ja miten yhteistyö henkilökunnan kanssa ilmenee.

Päivähoidon kehittämisessä ei riitä vain henkilökunnan vuorovaikutusten kouluttaminen. Pitää saada välttämätöntä muutosta aikaan niihin rakenteisiin, jotka ehkäisevät kunnon vuorovaikutuksen syntyä perheen ja päivähoiton välille, jota tarvitaan hyvään yhteistyöhön. Muutoksia tulisi tehdä suuriin ryhmäkokoihin, päiväkodin tilaratkaisuihin, työntekijöiden työaikoihin ja tulisi myös pohtia päiväkodin päiväjärjestyksen merkitystä yhteistyölle. (Hujala 1998, s.132.)

Kohderyhmän rajasin Seinäjoen alueella oleviin yksinhuoltajiin, joilla on päivähoitossa olevia lapsia, koska halusin ottaa mukaan varhaiskasvatusnäkökulman. Koska sosionomikoulutuksen ajan olen suunnannut opiskeluni pelkästään varhaiskasvatukseen saadakseni lastentarhanopettajan pätevyyden. Siksi tuntui luonnolliselta, että mieltäisin yksinhuoltajuutta myös päivähoiton kautta. Arvelin myös, että Seinäjoen päivähoitolta voisin saada paremmin yhteyden yksinhuoltajiin tutkimustani varten. Otin yhteyttä Seinäjoen päivähoiton päällikköön Kalevi Ekolaan ja kysyin mahdollista yhteistyötä päivähoiton kanssa. En kuitenkaan saanut tutkimuslupaa opinnäytetyöhöni, koska tietosuojan vuoksi päivähoito ei voinut antaa tai

auttaa minua yksinhuoltajien saamiseksi haastatteluihin tai kirjoittamaan minulle kokemuksistaan kirjeitse.

Rajoitin haastatteluun sopivat yksinhuoltajat siten, että etsin haastateltaviksi vain päivähoitoikäisten lasten yksinhuoltajia. Perheessä sai olla tietysti muunkin ikäisiä lapsia, mutta ainakin yksi päivähoitoikäinen. Tutkimuksessani rajoitin tutkittavat yksinhuoltajiin, siten että yksinhuoltaja asuu yksin lapsensa/lastensa kanssa eikä tapaa etävanhempaansa tai että etävanhempi näkee lastaan vain harvoin (vaikka ei virallista yksinhuoltajuutta). Eli aiheenani on käytännössä, arjessa tapahtuva yksinhuoltajuus. En korostanut yksinhuoltajan sukupuolta, kumpikin sukupuoli sopi tutkimukseeni, mutta vain naishenkilöt ilmoittivat mielenkiintonsa tutkimukseen. Yksi isä ilmoitti, että häntä voi haastatella, mutta heillä oli yhteishuoltajuus ja lapsi vuoroviikoin molempien vanhempien luona.

Koska en tietosuojaan vuoksi voinut suoraa yhteistyötä päivähoidon kanssa yksinhuoltajien kohdalla, niin sain idean ilmoituksesta ja sain Ekolalta siihen hyväksynnän, koska se perustui yksinhuoltajien vapaaehtoisuuteen ottaa yhteyttä. Ilmoituksen tehtyäni vein näitä ilmoituksia päiväkoteihin ja osan lähetin sähköpostitse suoraan päiväkoteihin. Ajankohtana oli hiihtoloma-aika, joten se ehkä osaltaan vaikutti haastateltavien alhaiseen ilmoittautumismäärään, mutta toisaalta ihminen päättää hyvin nopeasti haluaako ja kiinnostaako häntä osallistua tällaiseen vai ei. Ja ne kaksi, jotka ilmoitukseni perusteella ottivat yhteyttä, soittivat jo, kun ilmoitukseeni laittama aikaraja oli ehtinyt mennä umpeen.

Tein ilmoituksia, joissa kerroin tutkimuksestani ja keitä halusin tavoittaa. (katso Liite 1.) Yksinhuoltajien haastattelut toteutin yksilöhaastatteluina ja päivähoidon työntekijöiden haastatteluista yhden yksilöhaastatteluna ja kaksi oli parihaastattelua. Pidin huolen siitä, että pysyin koko ajan tutkijan roolissa, enkä antanut oman taustani tai mielipiteideni näkyä haastattelutilanteissa. Yksinhuoltajien haastatteluista viisi tapahtui heidän kotonaan, yksi tapahtui lapsen sairastumisen vuoksi läheisessä ruokailupaikassa, jotta lapsi sai levätä rauhassa.

Kuudesta yksinhuoltajasta kaksi vastasi ilmoitukseni perusteella. Muutama ystäväni tunsu yksinhuoltajia ja siten sain ystäväni välityksellä kolme yksinhuoltajaa

lisää haastateltaviksi. Internetin kautta löysin myös Yhden vanhemman liiton sivut, jonka kautta löysin ”yksin- ja yhteishuoltajien olohuone”- ryhmän, jonka vetäjän avulla sain vielä yhden haastateltavan (, joka ei kuitenkaan ollut ryhmän jäsen). Haastateltava oli kyllä nähnyt ilmoitukseni, mutta ei ollut reagoinut siihen. Tämän ”yksin- ja yhteishuoltajien olohuone” ryhmän tarkoituksena on toimia vertaistukena yksin- ja yhteishuoltajille ja se toimii yhteistyössä Seinäjoen seurakunnan kanssa. (Yhden vanhemman perheiden liitto [Viitattu 20.4.2010.]

Olin toivonut, että saisin edellä mainitun liiton kautta haastateltavia, mutta he eivät sopineet tutkimukseni kriteereihini, siltä osin, että heillä ei ollut päivähoitoikäisiä lapsia. Haastateltavien vähäisyyden vuoksi, keksin idean avata myös päivähoiton omaa näkökulmaa esille ja haastatella myös työntekijöitä. Täten työssäni pystyn vertaamaan yksinhuoltajien kokemuksia työntekijöiden antamiin tietoihin ja kokemuksiin ja katsoa kohtaavatko ne. Päivähoidon päällikkö Ekola suostui tähän ehdotukseeni mielellään ja antoi tutkimusluvan (katso liite 3.) työntekijöiden haastattelemiseen. Sovimme, että otan yhteyttä yhden Seinäjoen päivähoiton aluejohtajaan, jonka kautta saisin viisi työntekijää haastateltavaksi. Työntekijöiden haastattelut tapahtuivat heidän työpaikoillaan päiväkodeissa. Haastattelin yhtä työntekijää yksin ja kaksi haastattelua suoritin parihaastatteluna, koska huomasin sen olevan hyvä tapa saada enemmän pohdintaa aikaan. Ensimmäinen työntekijähaastattelu toimi ikään kuin esihaastatteluna, jonka jälkeen päädyin parihaastatteluihin, koska uskoin, että heillä viriäisi enemmän keskustelua ja toisaalta heillä oli rajoitetusti aikaa haastatteluhetkiin, joten parihaastattelut olivat myös ajan säästämistä. Osa työntekijöistä halusi ehdottomasti pysyä anonyymeinä ja kyselivät, että onhan minulla vaitiolovelvollisuus, jonka jälkeen kerroin heille, että minulla on salassapitovelvollisuus ja lupasin että he pysyisivät anonyymeinä.

Vein ja lähetin tutkimukseni ilmoitukset kaikkiin Seinäjoen (myös Nurmo, Ylistaro ja Perä-Seinäjoki) päiväkoteihin ja myös ryhmäperhepäiväkoteihin, siksi että uskoin tavoittavani paremmin päivähoitopalvelujen kautta ne yksinhuoltajat, jotka tutkimukseni piiriin kuuluivat, joten en laittanut ilmoitustani lehtiin. Uskoin, että päivähoitossa oleva ilmoitus huomattaisiin paremmin, sillä usein ilmaisjakelulehtien ilmoitukset saattavat jäädä ohitse ja sanomalehtien, kuten Ilkan tilaaminen saattaa joillekin yksinhuoltajille olla taloudellisesti mahdotonta. Eli pidin päivähoitoa avain-

asemassa siihen, saisinko yhteyden yksinhuoltajiin. On monia mahdollisia syitä miksi yksinhuoltajat eivät tarttuneet ilmoitukseeni. He eivät ehkä nähneet sitä, heitä ei kiinnostanut tai he huomasivat aikarajan ylittyneen, eivätkä siksi ottaneet yhteyttä. Yksi syy voi myös olla, että yksinhuoltajuus on monelle vieläkin arka ja raskas aihe.

Haastatteluissa käytin sanelukonetta, jolla nauhoitin haastattelut, jotta sain kaiken tiedon ylös ilman keskeytyksiä esimerkiksi jos olisin kirjoittanut vastauksia, moni asia olisi voinut jäädä kirjoittamatta ja unohtunut ja aikaa olisi kulunut aivan liikaa. Kun olin saanut kaikki haastattelut tehtyä, aloin litteroimaan haastatteluja. Tallensin haastattelut tietokoneelle, mutta opin paljon paremmin käyttämään sanelukonetta litterointiprosessissa, joten käytin mieluummin sanelukonetta, koska sillä sain nopeasti pysäytettyä ja kelattua. Aluksi se oli kuitenkin hankalaa, ja minulla meinasi mennä useasti hermot, sillä jos painoin liian hätäisesti, saattoi haastattelu alkaa alusta ja jouduin sitten kelaamaan sen takaisin oikeaan kohtaan. Kirjoitin kuitenkin koko haastattelun tekstiksi sanasta sanaan, vaikka välillä turhauduinkin kirjoittamaan samaa sanaa monta kertaa peräkkäin.

Pidin huolen, että sanelukone oli riittävässä läheisyydessä sekä haastateltavan, että minun, mutta en voinut vaikuttaa haastateltavien äänen voimakkuuteen, sillä sitä en osannut niin hyvin huomioida. Oma ääneni oli yllättävänkin selkeä ja kuuluva ja myös haastateltavien, paitsi yhden yksinhuoltajan, jolla oli lapsi paikalla. Hänen lapsensa leikki ja myös askarteli, meidän läheisyydessämme, mikä oli ymmärrettävää, koska lapsi ei halunnut olla yksin. Se kuitenkin vaikutti äänien kuuluvuuteen huonolla tavalla, mutta sain kuitenkin litteroinnit tehtyä, jouduin vaan kuuntelemaan moneen otteeseen, jotta sain oikeat sanat kirjoitettua. Litteroinnissa oli se hyvä puoli, että kun kuuli haastattelut uudestaan, niin moni asia palautui mieleen ja auttoi prosessoimaan paremmin tietoja mitä haastatteluista sai. Haastatteluissa haastateltavat saattoivat äänensävyllään antaa aivan erilaisen, tärkeämmän merkityksen kuin jos vastaus olisi vain kirjoitettu paperille. Tunnetilat kuuluivat äänissä ja itsellenikin palautui paremmin mieleen haastateltavien vastauksien merkitykset kuin, että olisin vain lukenut vastaukset paperilta.

Haastatteluissa välillä improvisoin tehdessäni kysymyksiä, sillä haastateltavat saattoivat vastata joihinkin kysymyksiin ennen kuin ehdin niitä kysyä. Sekä yksinhuoltajien että työntekijöiden vastauksissa ilmeni monesti mielenkiintoisia asioita, joista tein sitten lisäkysymyksiä. Improvisointini tuotti paremmin tuloksia ja sain mielenkiintoisia vastauksia, jotka avasivat paremmin haastateltavien ajatuksia. En siis noudattanut orjallisesti valmiiksi tekemiäni haastattelukysymyksieni mallia, vaan saatoin muokata niitä haastattelun edetessä. Koska en ole tottunut haastattelija, myönnän että välillä haastattelutilanteissa saatoin hämmentyä. Sanoin jo ennen haastattelun aloitusta haastateltaville, että on ymmärrettävää, jos tulee tilanteita, että he tai minä tarvitsemme hieman taukoa koota ajatuksiamme. Sanelukone voitiin pysäyttää koska tahansa. Muutamia kertoja yksinhuoltajien haastatteluissa tuli jokin arkiaskare, jonka vuoksi haastattelu keskeytyi, kuten lapsen kotiin tuleminen koulusta. Tällaiset pienet keskeytykset eivät kuitenkaan mielestäni vaikuttaneet erityisemmin haastatteluihin, sillä molempien osapuolien oli hyvin helppo jatkaa haastattelua uudelleen.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Haastateltavien yksinhuoltajien taustaa

Kaikki tutkimukseni yksinhuoltajat ovat naisia, ikä vaihteli 26–40 välillä ja puolella heistä on vain yksi lapsi ja puolella kaksi tai kolme lasta. Haastattelun yksinhuoltajista kolmella on virallinen yksinhuoltajuus ja yhteishuoltajuus kolmella, mutta kaikilla heillä on käytännön yksinhuoltajuus. Vain yksi äiti oli alusta asti yksinhuoltaja, eikä ollut parisuhteessa lapsen isään. Neljän yksinhuoltajan perheen lapset eivät juuri tapaa toista vanhempaansa, koska etävanhempi ei pidä yllä kunnon suhteita lapsiinsa. Kaikki yksinhuoltajat (jatkossa puhun äideistä) sanoivat kuitenkin, että heillä on asialliset välit etävanhempaan (eli isään), mutta vain koskien heidän lastensa asioita. Kuudesta äidistä viidellä on vuorotyö (joihin kuuluu myös viikonloput), vain yhdellä arkena tapahtuva päivätyö. Viiden äidin lapsien hoitopaikkana toimi päiväkotit ja yhden ryhmäperhepäiväkotit. Salassapidon vuoksi päätin nimetä kaikki haastateltavani. Annoin jokaiselle erilaisen ja omastaan kuitenkin täysin poikkeavan uuden nimen, jotka ovat yleisiä nimiä Suomessa. Koen, että oman työprosessini kannalta on kuitenkin hyvä, että olla nimet heille, jotta he näkyisivät paremmin persoonana ja selkeämpää myös lukijan kannalta.

Yksinhuoltajuus ei ole sanana negatiivinen heille itselleen, mutta muut ihmiset ovat usein tietämättömiä mitä yksinhuoltajuus on ja miten se toimii.

”ite en sitä koe negatiivisena koska mä oon siinä veneessä --- tiedän mitä se oikeasti on se taas saitte se että jos sää esimerkiksi tapaat jonku uuden ihmisen ja sitten tuota perheestä puhuu ja näin niin mä en käytä sanaa yksinhuoltaja mä käytän että muun perheeseen kuuluu minä ja poika että sen on huomannu kuinka se niinkunet toiset niinku ihmiset suhtautuu siihen negatiivisesti.” (Tiina.)

6.2 Yksinhuoltajan jaksaminen ja perheen arki

Äidit kokivat, että he perheenä voivat ihan hyvin, eikä heillä ole mitään erityisiä ongelmia. Arki sujuu heidän mielestään ihan hyvin. Osa äideistä koki eron puo-

lisostaan helpottavana, että heidän ja lapsien elämä muuttui parempaan ja rauhoitui. Jokaisella perheellä on omat rutiinit, joita noudattavat.

”Ei oo ollut mitään sujuu vaan.” (Jaana.)

”kyl arki sujuu ihan normaalisti että meillä on vaan erilaiset rytmit.” (Maija.)

”mä oon aina sitä arkea ja kotia pyörittäny yksin että aina välillä oon ollu töis ja sitten on syntyny toinen ja taas hoitanu työt ja kodin ja näin että periaattees ku joillakinhan se saattaa olla aivan hirvittävä shokki.” (Sanna.)

Maija viittaa hänen kahteen vuorotyöhönsä, jonka vuoksi heille arki on erilaista, mitä monilla muillakin ihmisillä on, että viikonloput saatetaan olla töissä ja hoidossa ja arkipäivinä saattaa olla vapaapäiviä. Sanna viittaa, että arki ei oikeastaan muuttunut mitenkään suuresti, sillä avioliiton aikanakin hän hoiti kotia yksin, eikä yksinhuoltajuuselämä tuonut hänelle mitään suuria mullistuksia.

Äidit totesivat, että totta kai yksinhuoltajuudella on vaikutus heidän omaan jaksamiseensa, esimerkiksi saattaa olla joskus väsynyt eikä aina energiaa tahtoisi riittää, mutta koska siinä on yksin lapsen/lapsien kanssa, niin sitä on vain jaksettava.

”se on siinä justiin että antaa tavallaan ku sä niinku arkea elät yksin lapsen kanssa niin sä et anna sitä lupaa ittelles olla väsyny vaan niinku sä teet ne asiat ja ja hoidat vaan.” (Tiina.)

”ollaan aika hyvällä mallillaki että totta kai sitä varsinkin kun tulee vastoinkäymisiä ja tulee semmonen semmonen olo että tai tavallaan hoksa että kuinka väsyksissä on mutt kyllä se muuten aika hyvin pysyy tuolla takaa-alalla että että sillai tasapaksusti mennään.” (Maija.)

”kyl nyt pääsee helepommalla mut kaks ekaa vuotta niin luulin tulevani hulluks.” (Henna.)

Haastattellessani Hennaa huomasin ja hän myös totesi olevansa aika kovilla yksinhuoltajuudessaan. Hän koki kaikkein eniten väsymystä ja hänen tunteensa pyrkivät tulemaan helposti esiin, tiettyjen haastattelukysymysten kohdalla. Henna tun-

tui olevan eniten henkisesti väsynyt ja kaipasi eniten tukea omaan jaksamiseensa, vaikka kokeekin positiivisena perheensä elämän. Hänellä ei myöskään ole niin tiivis sosiaalinen verkosto kuin muilla haastateltavilla.

6.3 Yksinhuoltajien kokemukset vanhemmuudestaan

Haastatteluissa kaikki äidit sanoivat kokevansa vanhemmuutensa positiivisena, mutta myös haastavana. Käytännön menot, kuten lasten sairastelu tai menojen järjestäminen ja suunnitteleminen (varsinkin vuorotyön takia) koetaan suurimmiksi haasteiksi ja ihan vain sekini ettei voikaan niin vain lähteä jonnekin, kun haluaa. Rajojen asettaminen yksin koetaan myös haasteellisena.

”että semmoset on niinku jää ku illalla puoli ykstoista kotia ja puoli seittemältä pitää herättää että se niinku on näitten työaikojen ja näitten kans tiukkaa.” (Minna.)

”sun täytyy ite nyt yksin laittaa ne rajat sille että välillä se on niinku sillee tosi niinku henkisesti raskasta.” (Tiina.)

”Yritän olla se vanhempi siitä huolimatta vaikka kuinka sitten asiat sitten olisivat. Yritän ehkä liikaakin ajatella lasten parasta tietyllä tavalla voi uuvuttaa unohtaa itensäkin siihen.” (Sanna.)

Äitien pohtiessa hyviä puoliaan vanhempina vastaukset olivat erilaisia.

”mä oon tietyis asiois mä oon tosi jämpti että jos jotaki kielletähän niin se sitte pidetään.” (Tiina.)

”oon tosi semmonen huolehtivaane ja sitte rakastava äiti.” (Minna.)

”lapset on se ykkönen ja pidän itseäni sinnikkäänä sissinä.” (Sanna.)

”kärsivällisyyttä sitä löytyy kyllä on aika pitkälle.” (Jaana.)

Tiina pitää tärkeänä sitä, että hän on johdonmukainen lapsensa kasvatuksessa, Minna on mielestään hyvin läsnä lapselleen ja osaa huolehtia hyvin lapsensa hy-

vinvoinnista. Sanna taas pitää hyvänä vanhemmuuden puolinaan sitä, että hän toimii lastensa ehdoilla ja jaksaa yksinhuoltajajuudessaan. Jaanalla on kolme lasta ja hän sanoi, että on saanut hyvän koulutuksen kärsivällisyydestä lastensa kanssa.

”kaikista isoin kehitettävä asia siinä on se että aina muistaa ymmärtää se että että ku lapsi kiukuttelee niin se ei tee sitä tahallaan vaan siinä on aina joku syy ---monesti sortuu siihen että kiireellä lähdetään ---- ei lapsella oo kiire ---- monesti niinku tiuskasee ja samas tulee se pisto tänne että ---- ite sä oot sen kiireen niinku kehittäny” (Tiina.)

”semmonen että on väsyksis eikä välttämättä jaksasi tehrä mitään.” (Minna.)

” ajan puute on se tällä hetkellä se suurin.” (Maija.)

Kysyttäessä mitä äidit halusivat kehittää omassa vanhemmuudessaan eniten, vastaukset vaihtelivat. Tiinan, Minnan ja Maijan vastaukset kuitenkin yhdisti aika. Kuinka lapsi tarvitsee sitä vanhempansa aikaa ja läheisyyttä ja usein saattaa olla, ettei aikaa ole riittävästi esimerkiksi töiden takia.

Osa äideistä kaippaa toisen vanhemman tukea, jota ei ole saatavilla, mutta mitään negatiivista he eivät omassa vanhemmuudessaan näe. Heiltä puuttuu toisen vanhemman tuki ja keskustelu kasvatusasioissa. Etävanhemmat ovat jokaisen perheen kohdalla joko vähän tai ei juuri koskaan tekemisissä lapsensa kanssa eikä yhteistyötä vanhempien kesken ole. Äidit kertoivat, että etävanhemman ja lapsen tapaamisien vähäisydet johtuivat etävanhempien oman vähäisen mielenkiinnon tai ajan puutteen takia.

”Suurin piirtein kerran viikossa viety sinne 2-3 tunniksi ja ei välttämättä aina joka viikkokaan.” (Jaana.)

”jos ajallisesti pitäisi määrittää niin näkee ehkä noin kerran kahdessa kuukaudessa jos silloinkaan että se on vähän semmosta vaihtelevaa.” (Maija.)

Kysyessäni ovatko heidän lapsensa kyselleet miksi heidän isänsä ei kuulu heidän perheeseensä, äideistä suurin osa sanoi, että koska ero tapahtui lasten ollessa

niin pieniä, niin he eivät ole muistaneet aikaa, jolloin he ovat olleet perhe. Ne äidit, joiden perheessä oli hieman vanhempia lapsia 5-7-vuotiaita, ovat kyselleet miksi he eivät ole enää perhe. Äidit sanoivat, että yllättävän hyvin lapset ovat eron ja muutokset ottaneet ja kuinka niin pieni lapsi pohtia suuresti asioita ja kuitenkin lapsi voi ymmärtää, että miten ero voi olla positiivinenkin asia heidän kaikkien kannaltaan. Raskasta on tietenkin ollut puhua asioista lapsille, miettiä miten asiat esittää heille positiivisella tavalla.

” hirveän fiksuja, että kun miksi pitää asua erikseen että kun mulla on niin pieni sydän ja silloin kun mä oon toisen työnä silloin sydän on siellä ja sitten taas kun on toisen työnä ja silloin sydän on siellä.” (Sanna.)

” mä en ollu vielä sanonu että me muutetahan pois se rupes mulle itte sanomahan että muutetahan äiti sun kans pois että ymmärsi sen ihan niinku itte sillai etten mä ollu sille mitenkää itte puhunu mitää se-----niin että osas vaikka monesti sanotaan ajatellahan ettei lapsi ymmärrä mut kyllä ne niin paljon ymmärtää.” (Minna.)

Sannan ja Minnan lapset olivat selkeästi pohtineet eron tuomia tunteita ja sitä miten ero vaikutti heidän perheidensä elämään. Sannan lapsi tunsi, että häntä revittiin kahteen eri paikkaan, sillä hänellä oli aina ikävä sitä vanhempaa, jonka luona hän ei sillä hetkellä ollut. Minnan lapsi taas koki, että lapsi uskoi elämä voisi olla parempaa, jos hän ja äiti muuttaisivat isän luota pois.

6.4 Yksinhuoltajan sosiaalinen verkosto

Sosiaalisella verkostolla on suuri merkitys kaikilla tutkimukseeni osallistuneilla äideillä heidän jaksamiseen ja heidän sosiaalinen verkostonsa tukee myös heidän vanhemmuuttaan. Äitien omat vanhemmat ovat heille kaikkein tärkein ja ensimmäinen tuki, paitsi Sannalle, joka ei pysty saamaan tukea omilta vanhemmiltaan, mutta kokee ystäväpiirinsä melko hyvin antavan tukea senkin edestä.

”että tää ystäväverkosto korvaa tavallansa sen mikä muilla on ne vanhemmat.” (Sanna.)

”no ku kaikki aina sanoo, että ku sua ei saa ikinä mihinkää mutta ku ei oo koskaan ammaa niin en mä pääse mihinkään. et en mä voi mun vanhempia kun mun äiti---.” (Henna.)

” on ollu sellanen mies joka on ollu halunnu hallita mua ja mulla ei oo saanu olla mitään harrastuksia eikä mitään kaveria.” (Minna.)

Äideistä neljä koki saavansa tukiverkostonsa avulla tarpeeksi omaa aikaa. Kahden muun äidin sosiaalinen tukiverkosto on puutteellisempi kuin muiden. Minna joutui avioliitossaan kokemaan mustasukkaisuutta ja joutui luopumaan ystävistään ja harrastuksistaan miehensä takia. Minna sanoi, että hänellä ei ole jällellä niitä kaveriteita, joita hänellä oli ennen aviomiestään. Eron jälkeen Minnalle on työkaverit olleet tärkeitä ystäviä, mutta Minna tuntee, että olisi enemmänkin ystäville tarvetta. Minna saa kuitenkin hyvin tukea varsinkin äidiltään ja siskoltaan ja ei siksi koke, että hänellä on kuitenkin hyvä tukiverkosto. Sannalta ja Hennalta puuttuu osittain arjen läheinen tuki. Henna kokee sosiaalisen verkostonsa muita äitejä puutteellisemmaksi asuinpaikkansa takia (apua ei saatavilla niin usein, vaikka ovat läheisiä), ainut maantieteellisesti läheinen apu on naapuri, jota hän voi pyytää ”ammaksi” eli lastenhoitajaksi.

”on sen verran hyvä tuo tukiverkosto että sitten jos rupeaa tuntumaan siltä että ei pää kestä niin ei tartte ku soittaa että otatko hetkeksi aikaa.” (Maija.)

”et jos mulla tosiaan tulee et nyt on pakko päästä pois.. ahdistaa niin ei se ei se tuota oikein vaikeuksia löytää joku joka tulis niinku --- kattomahan että.” (Tiina.)

”Voisi sitä joskus enemmänkin olla ei olisi koskaan pahitteeksi saada lisää sitä omaa aikaa harvoin sitä oikeastaan on omaa aikaa.” (Janna.)

Muilla äideillä (paitsi Jaanalla siihen ei ole mahdollisuutta) omien vanhempien merkitys yksinhuoltajuuden tukemisessa on erittäin suuri ja ystäväverkosto on myös tärkeä. Monilla heistä on myös ystäviä, jotka ovat yksinhuoltajia, joten he saavat heiltä myös vertaistukea. Sosiaalisen verkoston toimivuuden, pysyvyyden ja laajuuden vuoksi yksinhuoltajilla on positiivinen asenne elämään ja heillä on

vähemmän tarvetta vanhemmuuden tukeen päivähoidon taholta kuin niillä, joilla sosiaalisessa verkostossa on puutteita.

6.5 Päivähoidon tuen merkitys yksinhuoltajan vanhemmuudelle

Kaikki äidit kokivat, että päivähoito tukee hyvin heidän lapsiaan ja heidän vanhemmuuttaan ja eivätkä koe erityisen tuen tarvetta tässä elämäntilanteessa, paitsi että Tiinan poika on erityislapsi, mutta Tiina ei kuitenkaan kokenut tarvitsevansa lisätukea, sillä hän kokee saavansa sitä hyvin tällä hetkellä. Sanna toivoi enemmän keskusteluita henkilökunnan kanssa vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyvistä asioista, vaikka mitään varsinaisia ongelmia ei heillä niissä asioissa ole.

”meilläkin niin tiedollisesti ja taidollisesti kaikki ok ja koulukypsää ja muuta mut justiin se ajatellen niinku itteä et siihen vanhemmuuden sitä aikuista toista tukea koska toisen etävanhemman kans niitä kasvatuskysymyksiä ei voi, niin ehkä siinä mielessä vois olla hyvä” (Sanna.)

Äidit ovat kokeneet, että he ovat saaneet apua silloin kun on ollut tarvetta. Kysyin äideiltä ovatko kokeneet saaneensa tasavertaista kohtelua ja apua päivähoiton henkilökunnalta ja kaikki äidit sanoivat kyllä ja kehuivat henkilökunnan ammattitaitoa. He kokevat, että heidät kohdataan hyvin, eivätkä koe että heitä katsottaisiin tai kohdeltaisiin eri tavalla kuin muita perheitä.

”Kyllä meillä tuo yhteistyö toimii hyvin puolin ja toisin-----Päiväkodin päässä otettiin yhteistuumin ja yritettiin ratkaista tätä. Mietittiin kuinka se saataisiin ratkaistua ja hyvin se on tuottanut tulosta.” (Jaana)

”on sinänsä aika aika erikoinen tapaus että että meillähän on kaiken näköistä puheterapiaa ja kuntoutusohjelmaa----- mä oon niinku tosi tyytyväinen ja näin ja tietää sen että ----tarttee erityis sellasta tukea ja ohjausta että siihen mä en tiedä sitten asia jos mulla ois ns normaali lapsi normaalisti kehittyne että kuinka kuinka se sitten” (Tiina.)

Suurin osa äideistä kertoivat pystyvänsä olemaan henkilökunnille avoimia ja toivoivat samaa rohkeaa avoimuutta henkilökunnaltakin, että aina voi kysyä jotain, jos

henkilökuntaa jokin asia mietityttää, ja Tiina ei osaa sanoa tarvitsisiko hän tukea, jos hänellä ei olisi erityislapsi.

” ja mä oon sitä mieltä asiat ei ratkea jos ei niistä puhuta avoimesti niitten oikeilla nimillä.” (Sanna.)

”toisaalta jollekin saattaa olla niin herkkiäkin asioita että niistä ei sitten haluta udella että kyllä mä uskon että se on enemmän sellasta et ei ole kyse siitä etteikö uskaltaisi vaan sitä että ne haluaa jättää siihen sen tilan että saa kertoa jos haluaa.” (Maija.)

”että totta kai kaikki mikä on lapsen parhaaksi niin se on että tuskin me täällä valtiosalaisuuksia käsitellään että että niinku hyvin hyvin niinku saa avoimesti kertoa.” (Tiina.)

Äidit korostavat sitä, että on tärkeää puhua avoimesti asioista sekä heidän äitien että työntekijöiden. Sanna ja Tiina ovat sitä mieltä, että työntekijät voivat aivan reippaasti kysyä asioista heiltä. Sannan mielestä asioista pitää puhua, hän ajattelee, että se on vain lapsen parhaaksi, että hän ja henkilöstö pystyvät kommunikoimaan hyvin. Tiinan oli alusta asti sanonut henkilöstölle, että häneltä voi aina kysyä ja että hänen lapsensa saa kertoa eteenpäin, jos siihen on tarvetta esimerkiksi neuvolaan. Maija ajattelee, että on hyvä, että annetaan vanhemmalle tilaa tulla itse puhumaan, jos siihen on tarvetta. Minna kokee, että on työntekijöitä, joille ei välttämättä halua puhua asioista.

” muuttunu koko aika henkilökunta että siellä on yks joka on pysynyt koko aika samana muuten sieltä on niinku koko aika vaihtunu et siellä on joitakin ihmisiä joilleka kyl sitä ny yleensäki jokku ihmiset on sellaisia mun mielestä joilleka on aivan ei voi yleensäkiä puhua oikeen mitään ne on heti sen oloosia että tolle ei tarvitte niinku muuta kun ihan yleisesti jotaki.” (Minna.)

Minna koki, että on tiettyjä ihmisiä hänen lapsensa päivähoitossa, joille hän ei kuitenkaan pysty eikä halua kertoa muuta kuin välttämättömät asiat. Minnan lapsen hoitopaikassa henkilökunnan vaihtelevuus on ollut siis liian suurta ja niin lyhyessä ajassa. Hänen lapsensa on ollut vasta yhden vuoden kyseissä hoitopaikassa ja siinä ajassa on vain yksi työntekijä, joka on pysynyt siellä koko kyseisen vuoden. Tällainen työntekijöiden vaihtuvuus vaikeuttaa vanhempien ja työntekijöiden hyvän yhteistyön ja kasvatuskumppanuuden kehittymistä.

”Kerran, --- siellä sanottiin että poika on haettu jo.--- sitten selvisi että ---se olikin sitten toinen poika joka oli haettu --- selvittiin säikähdyksellä, mutta se oli hyvä esimerkki siitä, että ei aina voi tietää missä lapset menee, kun ne vaihtuu hoitajalta toiselle.” (Tiina.)

Työntekijöiden yhteisellä kommunikoinnilla on myös merkitys siihen, miten yksinhuoltajat ja yleensäkin vanhemmat kokevat lapsensa päivähoidon toimivuuden. Vuorojen vaihtuessa olisi työntekijöiden hyvä muistaa kertoa päivän tapahtumista ja lapsien päivistä, etteivät vanhemmat kokisi, että heidän lapsensa unohdetaan. Haastateltavat äidit toki ymmärsivät, että jokainen voi joskus unohtaa, että työntekijätkin ovat ihmisiä ja että aikaa on rajoitetusti. Äideistä varsinkin Tiina ja Sanna mielestäni hyvin pohtivat kysymyksiäni ja vastasivat hyvin monipuolisesti ja ajattelivat monelta eri kannalta asioita, itsensä, lapsensa ja päivähoidon kannalta.

” kun se toinen vanhempi puuttuu --- kun ei avauduta eikä yhdessä keskustella kasvatuksesta niin tällaisessa tilanteessa niinku vielä tarkemmin et nyt sen vois tavallansa niinkun ajatella yksilöllisemmin.” (Sanna.)

Äideistä Sanna koki, että hän haluaisi puhua enemmän avoimesti ja useammin lapsensa päivähoidon henkilökunnan kanssa kasvatuksellisista asioista, koska hänellä ei ole etävanhemman tukea niissä asioissa. Sannan mielestä olisi tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että kasvatuskumppanuutta kehitettäessä vanhemman/vanhempien ja henkilökunnan kanssa tulisi yksilöllisemmin tehdä yhteistyötä. Sanna koki, että hän yksinhuoltajana tarvitsee enemmän tukea ja tämä tuki tulisi räätälöidä hänen perheensä tarpeita ajatellen paremmin.

6.6 Päivähoiton kehittäminen yksinhuoltajanäkökulmasta

Äidit pitävät lapsiensa päivähoitopaikkoja hyvinä ja kokevat, että työntekijät ovat ammattitaitoisia. Äidit kritisoivat lähinnä päivähoitopalvelujen saatavuutta vuoro- hoitoon liittyen, sillä Seinäjoella on vain Kultavuoren päiväkot, josta saa ympäri- vuorokautista hoitoa viikon jokaisena päivänä ja Hyllykallion päiväkot on myös vuoro- hoitopaikka, mutta se ei ole auki koko ajan niin kuin Kultavuori.

” poika viihtyy siellä mutta taas sitte kolikon käänköpuoli että onko ne liian isoja ryhmiä et onko siellä koko ajan niinku puhutaan lehdissä kirjoitetahan ja puhutaan hirveesti mediassa siitä niinkun että lapsia on liikaa per niin tota valvoja .” (Tiina.)

Osa äideistä pohti myös päivähoitopaikkojen lapsiryhmien kokojen merkitystä päivähoiton laadun kannalta.

”ainut ehkä mitä mä kritisoin on ehkä päivähoitomaksut että niinkun tavallaan se että että mäkin niinkun yritän tehdä paljon töitä että me pärjättäis niinku mua heti rokotetaan sitten siitä.” (Maija.)

” siinä suhteessa se on korkia mitä mä ajattelen että mitä meillä on ollu enemmän et ku meitä oli kaksi ihmistä---- oot yksin niin joutut maksaa sen samanverraan mitä toinen perhe mis kaksi”(Minna.)

Osa äideistä kritisoi päivähoitomaksujen suuruudesta, sillä heidän perheessään on vain yhden tulot, joilla pitää elää. Yksinhuoltajat saavat päivähoitomaksuissa helpotuksia, mutta niihinkin on tietyt säännöt ja tulorajat, joten jos tuloraja ylittyy, maksu nousee korkeaksi ja jos verratessa kahden vanhemman perheisiin, yksinhuoltaja saattaa joutua maksamaan saman verran päivähoitomaksuja kuin kahden vanhemman perhe, vaikka yksinhuoltajalla on pienemmät tulot.

Äidit pitivät tärkeänä, että vanhempainiltoihin tulisi järjestää lastenhoito niille, jotka sitä todella tarvitsisivat, kuten he yksinhuoltajat tai muut vanhemmat, jotka eivät muuten tilaisuuteen muuten pääsisi. Lastenhoidon järjestäminen tällaisiin vanhempainiltilaisuuksiin vaihtelee hoitopaikkojen mukaan eikä ole mitään suoraa sääntöä tällaisten asioiden menettelyyn.

” mulla oli ensimmäisessäkin vanhempainillassakin mulla oli täällä palkattu hoitaja ja sain sen vain puoleksitoista tunniksi nii tuota niin mun oli pakko lähteä sieltä kesken.” (Sanna.)

”mä oon joskus miettiny kysyä että eikö vois olla ettei tarvi aina naapureita pyytää --- ja mannerheim maksaa niin paljon.” (Henna.)

Kaikki äidit olivat sitä mieltä, että olisi hyvä, että ainakin vanhempainiltojen järjestämisessä huomioitaisiin ja kartoitettaisiin olisiko lapsen hoitoon tarvetta. Sosiaalisen verkoston puuttuminen tai puutteellisuus aiheuttaa sen, että ei ole välttämättä

saatavilla hoitajaa lapsille tilaisuuden ajaksi. Ainut apu taho on MLL, jonka maksu on yli 10e per lapsi per tunti. Tällainen apu on kallista yksinhuoltajan lompakolle.

”no siä vanhempainillas --- mua ärsytti se että ku siellä puhuttii näin koko aika siitä kuinka ---- pelaa se arki kun on kaks vanhempaa siellä ei puhuttu mitään niinku yksinhuoltajuudesta ja kuinka jos on oikeasti yksin lapsen kanssa --- yksinhuoltaja että sehän on niin yleistä.” (Minna.)

Minna koki pahana, että hänen lapsensa vanhempainillassa puhuttiin vain kahden vanhemman vanhemmuudesta ja kuinka ei huomioitu yksinhuoltajia, sillä yksinhuoltajuus on näkyään yleistä ja koki siksi jääneensä tilaisuudessa ulkopuoliseksi, eikä kokenut saaneensa neuvoja omaan elämäntilanteeseensa tämän takia.

Äidit pitivät mielenkiintoisena ehdotusta vanhempainillasta, joka olisi suunnattu vain yksinhuoltajille. (Katso liite 2.) Päivähoito olisi hyvä taho järjestämään yksinhuoltajien vanhempainiltoja vertaistuen saamiseksi. Äidit kokivat ja ajattelivat, että tällaiseen tilaisuuteen meneminen olisi tällöin matalampi kynnys, kuin jos järjestäjänä olisi joku järjestö tai seurakunta. Päivähoidon järjestämänä yksinhuoltajat eivät kokisi tulevansa silloin leimatuksi.

”vertaistuki ois kiva, tietäis että kuinka muut pärjää.” (Henna.)

” se vois olla aika mielenkiintoinen että.. kyllä se vois olla aika hyvä idea osallistuisin varmaan jos sellainen järjestyisi.” (Sanna.)

” ku jos se ois päivähoiron kautta se olis periaattees niinku lapsen takia tai sillai niinku sellaasehen ois niinku helpompi mennä.” (Minna.)

He pitävät tällaista tilaisuutta hyvänä niille, jotka kokevat tarvitsevansa vertaistukea ja tietoa siitä miten muut yksinhuoltajat Seinäjoella jaksavat. Vertaistuen tarpeesta kysyessä ne äidit, joilla oli sosiaalisessa verkostossaan puutteita, tunsivat enemmän mielenkiintoa vertaistukeen ja tällaiseen tilaisuuteen

”en mä tarkota etten mä piittaa muista vanhemmista mutta se että en mä halua tutustua johonkin ihmiseen ainoastaan sen takia että se on yksinhuoltaja että niinku se ei oo syy miks mä haluan ihmiseen tutustua.” (Maija.)

”Mä en itte koe tarvitsevani sellaista --- Tietysti sellaisille olisi hyvä, joilla ei ole ystäviä ja tuttuja lähellä.” (Jaana.)

Äidit vastasivat, että ehdotus on hyvä, mutta vain osa tunsu mielenkiintoa osallistua tällaiseen tilaisuuteen. Kysyessäni mitä asioita yksinhuoltajille suunnatussa vanhempainillassa voisi puhua, niin tuli hyvin samanlaisia ehdotuksia kasvatuksellisista asioista, miten asettaa rajoja ja kuinka pitää huolta omasta jaksamisestaan.

”No varmaan tämä ihmisen oma jaksaminen ja se että kuinka he voivat sitä vanhemmuutta yksin kehittää.” (Tiina.)

”Ehkäpä niistä asioista joista itse kullakin on vaikeuksia arjessa tai kaipaisi apua.” (Jaana.)

Tiina ja Jaana pohtivat muita äitejä enemmän yleisesti yksinhuoltajan vanhemmuutta ja sitä mitä asioita tällaisessa yksinhuoltajille suunnatussa tilaisuudessa voisi käsitellä, eivätkä vain ajatelleet sitä mikä heidän oma tarve saattoi olla.

6.7 Haastateltujen päivähoidon työntekijöiden taustaa

Kaikki viisi työntekijää olivat naisia ja heillä oli jo monien vuosien kokemus päivähoitoalalta. Työntekijät olivat lastentarhanopettajia ja lastenhoitajia, mutta en lähtenyt erittelemään heidän työnimikkeitään, sillä mielestäni se ei ollut erityisen merkittävää tutkimukseni kannalta, koska tutkimukseni ei ollut erityisen laaja ja haastatteluissa ei ilmennyt mitenkään eroavaisuuksia sinä miten lastenhoitajien ja lastentarhanopettajien vastauksiin. Sain haastateltavat Päivähoidon päällikön Ekolan avustuksella ja sovimme, että haastateltavat työntekijät hankittaisiin Jouppi-Katajalaakson alueelta, johon kuuluvat Huhtalan, Kultavuoren, Joupin ja Katajalaakson päiväkodit. Otin yhteyttä Jouppi-Katajalaakson aluejohtajaan, joka päiväkotien työntekijöiden kanssa sopivat ketkä työntekijät toimisivat haastateltavinani. En anna työntekijöille keksittyjä nimiä, vaan ainoastaan numeroin heidät työntekijä 1., työntekijä 2 jne.

6.8 Päivähoidon työntekijöiden haastattelujen tulokset

Haastattelun ensimmäisenä kysymyksenäni (katso liite 4.) oli miten huomioit yksinhuoltajan päivähoitossa, johon kaikki työntekijät vastasivat, että he eivät erottele perheitä ja kohtelevat kaikki perheitä tasa-arvoisesti. Kaikki perheet ovat yksilöllisiä ja ongelmia saattaa olla kaikissa perheissä, pieniä tai suuria ja samanlaisia ongelmia saattaa olla sekä yksinhuoltajan kuin kahden vanhemmankin perheissä. Erityisiä ja tiettyjä huolenaiheita he eivät osoittaneet olevan juuri yksinhuoltajien perheissä.

”nämä elämäntilanteet ja lapset on niin erilaisia että ei voi sanoa ---- että ketkä niistä on yksinhuoltajaperheistä tai sitte tämmösistä tämmösistä uusperheistä.” (Työntekijä 1.)

”No kyllä periaattees samalla tavalla kohdellaan ettei se aina tarkoita että yksinhuoltajuus olisi ongelma ei todellakaan että ja sillä lailla niinku monesti saattaa olla yksinhuoltajaperheissä paremminki asiat.” (Työntekijä 2.)

Työntekijä 1. tarkoittaa, että päällepäin ei voi huomata minkälaisessa perhemuodossa lapsi elää, eikä ole olemassa tiettyjä yhtenäisyyksiä siitä mitä yksinhuoltajien elämä on ja mitä vaikeuksia siihen liittyy. Työntekijä 2 viittaa siihen, että yksinhuoltajia kohtaan on varsinkin aiemmin suhtauduttu negatiivisesti, mutta nykypäivänä yksinhuoltajuus on yleinen perhemuoto, eikä yksinhuoltajuutta nähdä enää niin negatiivisena asiana, eikä varsinkaan varhaiskasvatusalalla.

Kun työntekijät miettivät esimerkkejä, miten he huomioivat yksinhuoltajat, niin he totesivat, että esimerkiksi he saattavat kysyä yksinhuoltajalta hänen jaksamisestaan ja hyvinvoinnistaan.

”vanhemman jaksaminen se näkyy nyt lapsen jaksamisessa elikkä tuetaan vanhemmuutta ja kysellään---- että miten sä jaksat ja tavallaan tukea sitä vanhemmuutta.” (Työntekijä 1.)

”erityistä huomiota että kyl me helposti tulee näis vasu keskusteluis jos on yksinhuoltaja niin helpommin kysyttyä et miten sä itte jaksat.” (Työntekijä 4.)

Työntekijät korostivat haastatteluissa, että kaikkia perheitä kohdellaan tasa-arvoisesti, mutta kuitenkin löytyy poikkeuksia siinä miten vanhempia huomioidaan, kuten työntekijä 4. sanoi, että enemmän saattaa tulla kysyttyä jaksamisesta yksinhuoltajilta kuin niiltä vanhemmilta, joiden perheeseen kuuluu kaksi vanhempaa.

Työntekijät kohtaavat joitakin yksinhuoltajia, joista he saattavat olla erityisen huolissaan. Huolta kannetaan varsinkin niistä yksinhuoltajista, joiden ero on vielä hyvin tuore ja lapsi on pieni iältään yhden tai kahden vuoden.

”kyllä mua kans huolestuttaa moni niistä yksinhuoltajista että miten ne jaksaa ja sitte energiaa menee vielä paljon siihen toisen moittimiseen ja ja sit taloudellinen puoli, mun mielestä näkyy kans että joillaki on oikeesti selkeesti niinku vähän rahaa käyttää, lapset saattaa sanoa että meillä ei oo äidillä ei oo varaa ostaa tossuja.” (Työntekijä 4.)

”Riippuu niin paljon persoonasta että yrittää pitää ulkokuoren niin ehjänä että on niin skarppina kun käy päivähoitossa ettei mitään näy.--- Toiset sitten pystyy sanomaan että nyt ei oo sitten oikein nukuttu.” (Työntekijä 2.)

”Kyllä sen sitten joskus lapsesta huomaa että äidin jaksaminen on huonoa, lapsi hakee sitä aikuisen syyliä ja tulee sellaisena negatiivisena hakemisena se huomio. Se väsyminen voi sattua kenelle vaan.” (Työntekijä 3.)

”Meillä on ainakin hurjan moni jolla ei oo millään lailla olla sen isän kans missään tekemisis niin ne lapset on, ne ei tiedä isäänsä.” (Työntekijä 5.)

Työntekijä 4 kokee, että yksinhuoltajat saattavat kuluttaa liikaa energiaa toisen vanhemman huonoihin puoliin eikä osaa keskittyä olennaiseen, eli arkeen ja lapseen. Joidenkin yksinhuoltajien kohdalla myös näkyy se, että yksinhuoltajilla saattaa olla taloudellisesti todella tiukkaa. Työntekijä 2 puhuu siitä, kuinka jotkut yksinhuoltajat eivät uskalla näyttää, jos heidän jaksamisensa on huonoa, mutta toiset yksinhuoltajat uskaltavat avoimesti kertoa, jos he ovat väsyksissä töiden tai arjen pyörittämisen kanssa tai ovat muuten vain henkisesti raskasta. Työntekijöiden mielestä yksinhuoltajien ei pitäisi pelätä sitä, että päivähoiton työntekijät ajattelisivat heistä negatiivisesti, työntekijät ymmärtävät sen että kuka tahansa ihminen kokee elämässään erilaisia vaikeuksia, eikä se tee ihmisestä yhtään sen huonom-

paa kuin muista. Työntekijä 5 on huolissaan siitä, että kuinka monet yksinhuoltajat eivät saa ollenkaan etävanhemmalta tukea kasvatustilanteissa tai ettei hän ole lainkaan tekemisissä oman lapsensa kanssa. Toisen tärkeän vanhemman puuttuminen on kaikista rankinta lapselle, vaikka totta kai se kuormittaa myös lapsen yksinhuoltajaa.

Kysyessäni onko jotain tiettyjä asioita, joissa he ovat huomanneet yksinhuoltajien tarvitsevan apua, työntekijät vastasivat, että mitään suoraan yleistävää ei varsinaisesti ole, mutta haastattelun edetessä löytyi kuitenkin hyviä esimerkkejä siitä, minkälaisissa asioissa on tuen tarvetta.

”näähän kouluunlähtöasiat että että niissä niissä on kovasti tarvittu tukea että varsinkin jos on vähän mietitty että onko kouluun lähtöä vai onko suositellaanko koulun lykkäystä tai vastaavaa.” (Työntekijä 1.)

”jos ensimmäinen tai ainut lapsi niin varsinkin silloin, ainakin vinkkejä siihen kasvatukseen ja keinoja rajojen asettamiseen.” (Työntekijä 2.)

”jos on ainokainen lapsi niin sitte enemmän yksinhuoltajaksi tarvii justiin ihan tämmösis perusasiois.” (Työntekijä 5.)

”Se mikä minulla oikeasti tulee mieleen on yksinhuoltajavanhempi, jolla saattaa olla ristiriidat isän ja äidin kasvatustilanteiden kanssa.” (Työntekijä 3.)

Työntekijä 1 viittaa siihen, että yksinhuoltaja saattaa tarvita tukea, kun pohditaan hänen lapsensa koulukypsyyttä. Työntekijä 2 kiteyttää lauseessaan kaikkien haasteltujen työntekijöiden vastaukset siitä, että yleisesti ottaen yksinhuoltaja voi kaivata eniten tukea silloin, kun hänellä on vain yksi lapsi ja tarvitsee neuvoja ja tukea lapsensa kasvatukseen eli sellaisissa tilanteissa yksinhuoltajat saattavat tarvita yhteistyötä päivähoiton kanssa. Työntekijä 5 viittaa perusasioilla kasvatuksellisia asioita, mutta myös sitä, että yksinhuoltajalla saattaa olla vähemmän tietoa joistakin asioista, esimerkiksi säänmukaisesta pukeutumisesta eli minkälaisia vaatteita kannattaa varata hoitoon lapselle ja miten lapsi tulisi pukea talvipakkasilla. Voi olla hankala arvioida kuinka paljon lapsi tarvitsee vaateita, koska aikuiset saattavat kokea tarvitsevänsä vähemmän lämpimiä vaatteita kuin lapset tarvitsevat ja varsinkin pienet lapset eivät itse osaa sanoa tai arvioida, miten tulisi pukeutua läm-

pimästi. Tällaisissa asioissa henkilökunta voi esimerkiksi antaa vinkkejä. Työntekijä 3 puhuu siitä miten eron jälkeen usein lapsen vanhemmilla saattavat välit olla riitaiset ja heillä on erilaiset kasvatusten menetelmät, jolloin päivähoidon tuen merkitys korostuu entisestään.

”Me työllämme tuetaan heidän kasvatustyötään ja jos suurempaa apua sitten tarvitaan, ohjataan ja kysytään ootko ajatellut hakea apua.” (Työntekijä 3.)

”vanhemmalle antaa eteenpäin, että otappa vaikka tuollaseen ny yhteyttä ja saisko tuolta vaikka siihen asiaan apua.” (Työntekijä 4.)

”me otetaan yhteyttä tähän päivähoidon kiertävään erityislastentarhaopettajaan jos --- huomataan että äidillä on jotaki, vaikka masentuneisuutta tai jotaki tommosta ahdistuneisuutta sitten tää kiertävä elto tulee sitten tämmösissä tilanteissa sitten tällaisiin kasvukeskusteluihin.” (Työntekijä 1.)

Kaikki työntekijät pitivät tärkeänä, että he tiedottavat yksinhuoltajia mahdollisista tukitoimista, jos työntekijät huomaavat tai että yksinhuoltaja itse toteaa tarvitsevänsä erityistä tukea. Työntekijä 1 kertoo, että erityislastentarhanopettaja on heille tärkeä apu, jos on perheissä erityisen tuen tarvetta. Työntekijät kokevat, että heidän työnsä pääpaino on lapsen hyvinvoinnin tukeminen, jonka vuoksi he koettavat enemmänkin kertoa saatavilla olevista tukimuodoista ja antaa yhteystietoja yksinhuoltajille paikoista mistä voi saada apua esimerkiksi masennukseen.

”Meidän voimat menee täysin lapsien kanssa toimimiseen.” (Työntekijä 3.)

”meillä ei koulutukseen sisälly kovinkaan paljoa tämmöstä aikuisten hyvinvointia ja mielenterveyttä --- ne on itte pitäny kantapään kautta opetella ja niihin tulee tietenki työvuosien saatolla semmonen tuntuma --- jos vanhemmalla onki jotaki mielenterveyden ongelmia ---- mutta ei meillä koulutuksessa siitä oo ollu mitään.” (Työntekijä 4.)

”nimenomaan sitä lapsien hoitoa perheen tukemista lasten hoidossa mutta mua ei ole koulutettu kuuntelemaan äitiä joka puolituntia vuodattaa eteisessä ja minulla on se lapsi siinä yhtä aikaa --- Työn kuva muuttuu koko ajan niin että sitä työnohjausta tarvittaisiin.” (Työntekijä 2.)

Työntekijät totesivat, että heidän toimenkuvansa on lapsen hoitaminen ja kasvataminen ja heillä ei ole aikaa ja resursseja olla koko ajan ohjaamassa ja kuuntelemaan kriisejä läpikäyviä vanhempia. Työntekijä 2 kertoi kokeneensa usean kerran sellaisia tilanteita, että hänelle on äiti lasten hoitoon tuomistilanteessa alkanut vuodattamaan juuri tapahtunutta eroa ja työntekijä on vain joutunut olemaan siinä tilanteessa ja kuuntelemaan ja tämän jälkeen kokenut suurta voimattomuutta. Työntekijä 2 koki, että tällainen tilanne uuvutti hänet aivan täysin ja koki, että hänellä olisi ollut tarvetta työnohjaukseen, jota heillä ei ole päivähoitossa saatavilla.

Työntekijät perustelevat, että heidän tehtävänä on enemmänkin tiedottaa tukimuodoista ja kasvatuskumppanuuden kautta tukea ja kannustaa yksinhuoltajien vanhemmuutta, mutta heidän ei kuulu ratkaista yksinhuoltajien ongelmia.

”Hyvää työtä nyt on jo. En tiedä, se on sitten jo eri juttujen eri instanssien juttu perheen tukeminen jos yksinhuoltajaperhe tarvitsee jotain erityistä, osataan kyllä ohjata sitten mihin ottaa yhteyttä.” (Työntekijä 2.)

”On perhetukikeskukset, psykologit, me ohjataan. Me emme enempää voi oikeastaan täällä antaa. Meidän koulutus ei ole ns perhetyöhön vaan nimenomaan lapsiin suuntautuvaa me työllämme tuetaan heidän kasvatustyötään ja jos suurempaa apua sitten tarvitaan, ohjataan ja kysytään ootko ajatellut hakea apua.” (Työntekijä 3.)

Miten päivähoito voisi paremmin tukea yksinhuoltajia? -kysymyksen kohdalla työntekijät totesivat, että päivähoitossa tehdään koko ajan hyvää työtä ja asioita kehitetään. Jos yksinhuoltajaperhe tarvitsee jotakin erityistä tukea, silloin moniammatillinen yhteistyö tulee mukaan, kuten neuvolat ja perhekeskukset, joihin heitä ohjataan ja josta he voivat saada tarvitsemaansa apua.

”meillä tänäkin vuonna yksinhuoltajaperheitä, uusioperheitä ja muitakin tapahtumia jotka ovat syöneet voimia niin olisi mukava ollut sanoa että meillä on täällä perhetyöntekijä johon voit ottaa yhteyttä niin se kynnys ei olisi niin suuri.” (Työntekijä 2.)

” ulkopuolinen perhetyöntekijä, jolle voisi käydä sanomassa että meillä on nyt näin --- saa jollekin keskustella niin se on paljon helpompaa---meidän pitää kuitenkin olla neutraaleja isää ja äitiä kohtaan. ” (Työntekijä 3.)

”silloin jäis meillekki enemmän aikaa siihen lapseen.” (Työntekijä 4.)

Haastattelun aikana ilmeni, että varsinkin työntekijät 2 ja 3 kokivat, että heidän päiväkodissa olisi erittäin suuri tarve perhetyöntekijälle, mutta totesivat myös, että tällaista tarvetta on muissa päivähoitopaikoissa. Tämä tarve ei johdu pelkästään joidenkin yksinhuoltajien tuen tarpeesta, vaan myös muidenkin perheiden. Työntekijä 4 viittaa siihen, että perhetyöntekijän hoitaessa vanhempien erityisen tukemisen ja neuvojen antamisen, niin he voivat itse keskittyä lapsen tukemiseen. Työntekijät kokevat, että myös heidän oman ammatillisuuden ja työssä jaksamisen vuoksi olisi tärkeää saada perhetyöntekijöitä päiväkoteihin, sillä silloin apu perheille tulisi nopeammin ja kynnyks olisi matalampi perheille pyytää ja myöntää tarvitsevana apua. Perhetyöntekijän sijoittuminen päiväkodissa ei myöskään leimaisi perheitä ja päiväkodin työntekijät saisivat paneutua heidän omaan työnkuvaansa eli lapsien hoitamiseen ja kasvattamiseen.

”tarvitaan toinenkin vuorohoitopäiväkoti että kuormittavuus tasaantuisi.” (Työntekijä 3.)

”Sä oot täällä niin kuin yksinhuoltajien äänitorvi --- mutta että tarvitaan toinenkin vuorohoitopäiväkoti että kuormittavuus tasaantuisi.” (Työntekijä 2.)

Työntekijöistä 2 ja 3 kokivat, että heidän päivähoitoyksikkönsä on erittäin kuormittunut, koska päivähoitopaikkojen tarve on suuri. Seinäjoella on vain Kultavuoren päiväkot, joka toimii jokaisena viikonpäivänä vuorokauden ympäri. Hyllykalliolla on myös vuorohoitoa, mutta se on rajoittunut enemmän arkipäiviin. Työntekijä 2 vertasi haastattelijaa (eli minua, joka oli heitä haastattelemassa ja tekemässä tutkimusta yksinhuoltajien vanhemmuudesta) yksinhuoltajien äänitorveksi, että hän toivoi, että tällä tutkimuksella yksinhuoltajien tarpeet ja toiveet tuotaisiin paremmin esille ja kuinka suuri tarve on saada vuoropäiväkoteja lisää Seinäjoelle.

Kerroin työntekijöille ideasta siitä, että mitä jos päivähoito järjestäisi yksinhuoltajille omia vanhempainiltoja ja kysyin heiltä, mitä mieltä he tällaisesta ehdotuksesta ovat.

”Ihan vois tommosta kokeilla, varmaan, kun lastenhoito olis järjestetty niin silloin.” (Työntekijä 4.)

”Samalla pitäisi kyllä saada järjestettyä lastenhoito siksi aikaa, että yksinhuoltajat voisivat olla läsnä tässä tilaisuudessa.” (Työntekijä 2.)

Työntekijät pitivät ideaa hyvänä yksinhuoltajien kannalta ja uskoivat, että yksinhuoltajien olisi helpompi mennä sellaiseen tilaisuuteen, jonka päivähoidon järjestäisi. Työntekijät sanoivat myös heti, että tällaisen tilaisuuden järjestämisessä päivähoidon pitäisi järjestää lapsenhoito yksinhuoltajien lapsille, jotta osallistujiakin olisi. Sillä monien yksinhuoltajien voi olla vaikea järjestää menemisiään, jos heillä ei ole lapsenvahtia ja monella yksinhuoltajalla voi olla puutetta läheisistä ihmisistä, jotka voisivat toimia lapsenvahtina. Yksinhuoltajille olisi matalampi kynnykset osallistua tämän kaltaiseen tilaisuuteen ja voisivat saada paljon kaipaamaansa tietoa juuri heidän omaan elämäntilanteeseensa.

”uskon että osallistujia olis ---- että lähtisivät mukaan ja ja tulis sitä vertaistukea sitten.” (Työntekijä 1.)

”Olisihan sitä varmaan päivänpolttavia asioita keskusteltavaksi, joista voisi viritä erilaisia keskustelun aiheita. Ei tämä huonokaan idea ole olisi esim. tämä vertaistuki voisi saada niitä tuttuja ja ystäviäkin sitten. --- rohkaistuisi kysymään jostain asiasta, niin silloin helpommin viriäisi keskustelu --- tuo sama asia on mullakin ollut mielessä. Ei ole tullut vaan kysyttyä, mutta nyt sain vastauksen siihen. (Työntekijä 3.)

Yksinhuoltajien vanhempainillassa he eivät kokisi leimautuvansa, koska he olisivat kaikki yksinhuoltajia. Työntekijä 3 on myös itsekin omalla tahollaan pohtinut, että tällainen tilaisuus olisi hyvä, mutta ei ole vienyt asiaa eteenpäin. Tavallisessa vanhempainillassa saattaa yksinhuoltajan olla vaikeampi kysyä asioista, sillä hän voi pelätä sitä, että muut perheet muodostavat hänestä negatiivisen kuvan vain siksi, että hän on yksinhuoltaja. Yksinhuoltajien vanhempainillassa saisi vertaistukea ja mahdollisesti tällaisen tilaisuuden kautta voisi viritä ystävyyssuhteitakin, sillä joillekin voi olla tärkeää ystävyydessä se, että toinen ihminen on kokenut samanlaisia asioita ja pystyy siten ymmärtämään toista paremmin.

JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseeni osallistuneet yksinhuoltajat kokivat oman vanhemmuutensa positiivisena vaikka heillä on ollut rankkojakin aikoja esimerkiksi ennen eroa, kuten Hennalla, Sannalla ja Minnalla tai kuten Maija, joka oli alusta asti kasvattanut lapsen ilman etävanhempaa. Monet äidit kuvailivat, että yksinhuoltajuus on tehnyt heistä vahvempia ja itsenäisiä. Heillä on ollut kova koulu oppia vahvaksi, mutta heillä kaikilla on hyvä syy jaksaa, heidän lapsensa. Heille kaikille heidän lapsensa hyvinvointi on tärkeintä ja osa heistä tulisikin ajatella myös vähän enemmän omaa jaksamistaan, etteivät väsyisi liikaa. Heillä on onneksi hyviä sosiaaliset tukiverkostot, joiden avulla he voivat saada apua melkeinpä koska vain.

Tutkimukseni kävi selväksi se, että yksinhuoltajan sosiaalisella verkostolla on todella suuri merkitys siihen, kuinka hän ja hänen perheensä jaksaa ja miten he kokevat vanhemmuutensa. Äidit puhuivat suuresti siitä, kuinka he ovat iloisia vanhempiensa ja ystäviensä tuesta. On suuri onni, että heillä on hyvät sosiaaliset verkostot, joihin he voivat tukeutua saadakseen omaa aikaa tai vaikkapa neuvoja arjen tilanteisiin. Sosiaalisella verkostolla suora yhteys siihen, kokevatko äidit tarvitsevansa tukea päivähoitolta vanhemmuuteensa. Jos on läheisiä, niin heihin on paljon helpompi ottaa yhteyttä ja pyytää apua tai neuvoja kuin päiväkodin työntekijöihin. Omille vanhemmille tai ystäville voi soittaa vaikka mihin aikaan vuorokaudesta ja yksinhuoltajien ei tarvitse pelätä tulewansa arvostelluksi, koska he ovat hänen läheisiään. Päivähoidosta saama tuki ei kuitenkaan ole samaa kuin läheisten, joten päivähoito ei kykene korvaamaan sosiaalisen verkoston puutetta, mutta se pystyy tukemaan ja antamaan apuja ja ohjaamaan oikeisiin palveluihin, jos yksinhuoltajat (tai muut perheet) sitä tarvitsevat.

Äidit kokivat saavansa tarpeeksi tukea omaan vanhemmuuteensa päivähoitolta ja pitivät päivähoito hyvänä ja laadukkaana, mutta keksivät kehitettäviäkin asioita ja asioita joihin tulisi kiinnittää huomiota, kuten lastenhoidon järjestymisen vanhempainiltoihin ja avoimen ja rehellisen yhteistyön kehittäminen vanhempien ja työntekijöiden välillä. Äidit kritisoivat päivähoitomaksuja, jossa ei huomioida heidän mielestään tarpeeksi yksinhuoltajien taloudellisia vaikeuksia, vaikka yksinhuoltajat

saavat jonkinlaisia helpotuksia päivähoitomaksuihin, niin äidit eivät kokeneet niiden olevan tarpeeksi hyviä helpotuksia heihin nähden.

Yksinhuoltajaäideistä vain yhdestä huolestuin, Hennan jaksamisestaan ja tukiverkostonsa vähäisyydestä. Henna kertoi, että heillä oli ennen käynyt perhetyöntekijä heidän kotonaan, mutta sitten käynnit loppuivat, koska heillä meni perhetyöntekijän mukaan niin hyvin, ettei tarvetta työntekijälle ollut. Hennan tapauksessa olisi-kin hyvä juuri se, että päivähoitopaikoissa olisi perhetyöntekijä, jonka luokse Henna voisi mennä keskustelemaan ja saamaan tukea jaksamiseensa. Juuri Hennan tapaisista vanhemmista haastattelemani päiväkodin työntekijät ovat huolissaan. Huoli ei ole vain lastensuojelullisissa tapauksissa, vaan ihan sitä kuinka perheessä jaksetaan, sillä äidin väsyminen näkyy myös lapsessa.

Ennaltaehkäisevän perhetyön tavoite on perheen hyvinvoinnin ylläpitäminen ja lyhytaikaisten elämän muutostilanteiden riskien ennaltaehkäisy. Perhetyön tekijä auttaa perhettä kotikäynnein ja kohtaa perheen arjessa, hän voi myös tavata perheen lapsia päivähoitossa ja koulussa. Päivähoidon perhetyö taas on melko uusi ennaltaehkäisevä työmuoto, jota toteutetaan osana päivähoidon palveluja. Tämä on perheille maksutonta. Päivähoidolla voi olla oma perhetyöntekijä tai sitten päivähoiton henkilöstö tekee perustyönsä ohella ja sen rajoissa perhetyötä. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä & Virolainen 2007, 35.)

Työntekijöiden haastattelun tuloksissa ilmeni hyvin se miten perheitä on erilaisia eikä voi siis yleistää, että yksinhuoltajaperheissä on ongelmia ja erityisen tuen tarvetta, vaan yksinhuoltajaperheitä on sekä toimivia että ongelmaisia aivan kuten muissakin perhemuodoissa. Olen haastateltavieni työntekijöiden kanssa samaa mieltä, että päivähoitopaikkoihin tulisi saada oma perhetyöntekijä. Mielestäni varhaiskasvatusten ammattilaisten kuuluisi saada tehdä sitä omaa työtään, joka lapsen varhaiskasvatus, eikä heidän tulisi joutua tekemään työnsä ohella perhetyötä, sillä siihen ei ole aikaa riittävästi ja heillä ei myöskään ole mielestäni riittävä koulutus perhetyöhön.

Tässä kohtaa olisikin hyvä nähdä sosionomin ammatilliset tiedot ja taidot ja nähdä sosionomit hyvänä ammatillisena tukena varhaiskasvatuksen ammattilaisille. Sillä sosionomin koulutus antaa valmiudet sekä varhaiskasvatustyöhön (Lastentarhanopettajan pätevyys ilman esiopetuspätevyyttä.) että moniin sosiaalialan töihin, kuten palveluohjauksen, sosiaaliohjaajan tms. töihin. Palveluohjauksen tarve on tullut erittäin tärkeäksi sosiaalialan työssä ja sosionomi tuntee eri palvelujärjestelmät ja siksi osaa neuvoa asiakastaan oikeuden palvelujen alle. Sosionomin koulutuksessa opetetaan kasvun, arkielämän ja sosiaalisen toimintakyvyn tukemista, johon juuri on tarve varhaiskasvatusalalla. (Sosionomin ydinosaaminen 2001, 13.)

Mielestäni sosionomin tutkinnon omaava olisi todella hyvä vaihtoehto perhetyöntekijäksi päivähoitoon, sillä sosionomilla tiedot sekä sosiaalialan asioista että varhaiskasvatuksesta ja sosionomi hallitsee erilaisia asiakastyön menetelmiä, kuten esimerkiksi empowerment eli valtaistava sekä kriittiset ja radikaalit sosiaalityön menetelmät. Sosionomilla on hyvä kyky reflektoida omaa toimintaansa ja ammatillista orientointiaan ja niiden kautta kehittää uusia näkökulmia, joiden avulla voi muuttaa omaa toimintaansa paremmaksi. (Sosionomin ydinosaaminen 2001, 17–19.)

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet – kehittämishanke (vuosille 2008–2011) on kehitetty, jotta saataisiin kehitettyä lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluita enemmän heidän omiin toimintaympäristöihinsä. Hankkeen tavoitteena on lisätä osallisuutta ja siten mahdollistaa matalan kynnyksen perheillä tulla palvelujen piiriin. Tavoite on kehittää moniammatillista ja ylisektorista yhteistyötä peruspalvelujen eri toimintavaihtoehtoja vahvistamalla. Tällä toiminnalla halutaan mahdollistaa se, että peruspalvelujen työntekijät saavat tukea työhönsä ja tavoitteena on myös työntekijöiden osaamisen vahvistamista, jotta he osaisivat itse toimia haastavien tilanteiden sattuessa. Pilottitoiminnalla työtä kehitetään moniammatillisena yhteistyönä ja piloteista tulleiden kokemuksista luodaan hankkeen aikana toimintamalleja koko toiminta-alueelle. Seinäjoen osalta pilotteina toimivat Pajuluoman neuvola ja päiväkotit, Lintuviidan, Rastipuiston ja Toukolanpuiston alakoulut sekä Toivolanrannan yhtenäiskoulu. (Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet – kehittämishanke [Viitattu 28.4.2010.]

Seinäjoella on siis nähty tarve siihen mitä haastateltavat työntekijät peräänkuuluttavat, aina huoli on se, että tätä apua ja tukea tarvittaisiin jo nyt, mutta ainakin tulevaisuudessa tullaan huomiomaan ennalta ehkäisevän työn merkityksen ja sen oikean ajoituksen tärkeyden. Toivon todella, että hankkeen avulla saataisiin Seinäjoella palvelut lähemmäs lapsia, nuoria ja perheitä.

Tutkimukseni yksinhuoltajien kokemukset vanhemmuudesta ei muodosta kattavaa tietoa yksinhuoltajista Seinäjoella, sillä Seinäjoella on paljon yksinhuoltajia, jotka eivät osallistuneet tutkimukseeni. Se ei kuitenkaan tarkoita, ettei tutkimuksestani ollut hyötyä. Mielestäni opinnäytetyöni aihe on erittäin ajankohtainen ja mielestäni tämä työ on antanut hyvää ja tarpeellista tietoa. Toivon, että alan ammattilaiset saisivat tästä tutkimuksesta apua työhönsä ja saisin ihmiset kiinnostumaan ja lähtemään selvittämään suuremmissa mittakaavassa yksinhuoltajien jaksamisesta esimerkiksi toisessa kaupungissa tai Etelä-Pohjanmaalla tai vaikkapa koko Suomessa. Toivon myös, että yksinhuoltajat uskaltaisivat tulevaisuudessa osallistua tällaisiin tutkimuksiin, sillä niiden tarkoitus on auttaa yksinhuoltajia. Muita ajankohtaisia ja tärkeitä tutkimuskohteita tuli mieleeni opinnäytetyötä tehdessäni. Näitä mielestäni voisivat olla vaikkapa yhteishuoltajuuden toimivuus ja kokemukset lähi- vanhemman ja etävanhemman yhteistyöstä.

Mieltäni huolestuttaa se seikka, kuinka tutkimukseni sekä teoriasta saamani tiedon kautta on tullut esille, että useiden vanhempien on eron jälkeen vaikea tehdä yhteistyötä keskenään. Vaikka vanhemmat eivät eron jälkeen voi sietää toisiaan, on silti vaikea ymmärtää, miksi vanhemmat riitelevät niin paljon keskenään ja ottavat lapsen mukaan keskelle heidän pelinappulakseen. Eron jälkeen parisuhdetta ei ole, mutta vanhemmuus jatkuu ja heillä on velvollisuus ja vastuu heidän yhteiseen lapseensa ja heidän tulisi tehdä yhteistyötä lapsensa hyväksi. Heidän olisi tärkeää saada sovittua perussääntöjä, joiden avulla he pystyvät olemaan tekemisissä ja samalla turvaamaan lapsensa elämän ilman, että lapsi joutuu kärsimään vanhempiensa välisten kiistojen takia. Tämä onnistuu vain, jos molemmat vanhemmat pystyvät ajattelemaan lapsensa parasta eikä vain omaansa.

POHDINTAA

Tämä opinnäytetyö on opettanut minulle paljon yksinhuoltajuudesta ja päivähoiton varhaiskasvatuksen käytännöistä sekä omasta ammatillisuudestani, ja siitä mitä haluan tulevaisuudessa tehdä. Työni aihe koskettaa minua henkilökohtaisesti, mutta onnistuin mielestäni pitämään työssäni ammatillisen ja objektiivisen näkökulman. Ainut asia mikä minua harmittaa työssäni on se, että minulla oli liian vähän aikaa tehdä opinnäytetyötäni. Tämä johtuu juuri siitä, että oma jaksamiseni on ollut vaihtelevaa. Terveytteni on koetellut minua suuresti tämän viimeisen vuoden aikana, ja asiaa ei ole auttanut se, että olen suuresti stressannut työni valmistumista ajoissa.

En olisi selvinnyt näistä opintovuosista ilman rakkaiden vanhempieni suurta tukea ja onneksi asiat ovat koko ajan parantuneet pikkuhiljaa. Äitini on varsinkin ollut minulle vahvin ja tärkein tukipilarini, johon olen aina voinut luottaa ja olen oppinut arvostamaan häntä enemmän sekä äitinä että ihmisenä. Näiden kolmen vuoden aikana olen oppinut arvostamaan paljon enemmän perhettä ja läheisiä sukulaisia ja ystäviä, sillä heidän avullaan olen jaksanut tähänkin päivään saakka. Minusta on tullut kokemuksieni kautta vahvempi, mutta tiedostan nyt myös paljon paremmin heikkouteni ja pyrin niitä kehittämään.

Haluan kiittää Seinäjoen päivähoiton päällikköä Kalevi Ekolaa yhteistyöstä, sillä oli suuri merkitys opinnäytetyöni onnistumiseen. Haluan suuresti kiittää myös Seinäjoen ammattikorkeakoulua, joka on antanut minulle lisäaikaa opintoihini, jotta saisin valmistuttua. Haluan kiittää Päivi Rinnettä ja Katriina Honkalaa heidän neuvoistaan ja ymmärryksestään elämäntilannettani kohtaan. Haluan myös suuresti kiittää opinnäytetyöni ohjaajaa Anu Aaltoa ja kakkoslukijaa Katariina Perttula heidän antamistaan vinkeistä ja neuvoista, jotka olivat erittäin tärkeitä ja hyviä opinnäytetyöni rakentumisen kannalta. Olen saanut hyvin tukea opinnäytetyöni prosessini aikana sekä ammattilaisesti että henkisesti. Kaikista eniten haluan kuitenkin

kin kiittää omaa rakasta poikaani Jesseä, sillä hän inspiroi minua joka päivä olla parempi äiti. Jesse, olet minun aurinko ja rakkaus.

LÄHTEET

Broberg, M. & Tähtinen, J. 2009. Perheen toimivuus ja vanhemmuus yksinhuoltajaperheissä. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A., & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 154–169.

Ekola, K. 2010. Päivähoidon päällikkö. Seinäjoen kaupunki. Puhelin-keskustelu 22.4.2010.

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet – kehittämishanke. (Ei päiväystä.) [Pdf-tiedosto.] [28.4.2010] Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lastenjanuortenkehittamishanke/tavoitteet.html>

Forssén, K., Haataja, A., & Hakovirta, M. 2009. Yksinhuoltajien asema suomalaisessa hyvinvointivaltiossa. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A., & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 9-45.

Furman, R. A 1980. Some vicissitudes of the transition into latency. Teoksessa The course of life: Psykoanalytic contributions toward understanding personality development. Washington: S.I Greenspaw & G.H. Pollock 33-43.

Furman, R. A 1983. the father-child relationship. Teoksessa Furman E. (toim.) 1986. What nursery school teachers ask us about: Psykoanalytic consultations in preschools. Madison: CT International universities press. 21-34.

Furman, E. 1999. Auta lasta kasvamaan. Helsinki: Yliopistopaino.

Haataja, A. 2009. Kuka on yksinhuoltaja? Yksinhuoltajien määrä ja profiili eri aineistojen valossa. Teoksessa Forssén, K., Haataja, A., & Hakovirta, M. (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy, 46–62.

Hakovirta, M. 2006. Yksinhuoltajaäitien työllisyys, toimeentulo ja työmarkkinavalinnat. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.

Heinämäki, L. 2005. Varhaista tukea lapselle - Työvälineenä kehittämisvalikko. Helsinki: Erikoispaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15, uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

Hujala, E., Nivala, V., Parrila-Haapakoski, S. & Puroila A-M. 1998 Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Järvinen, R., Lankinen A., Taajama, T., Veistilä, M. & Virolainen A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita Prima.

Kaskela, M., & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta. Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummeruksen Kirjapaino Oy.

Kauppi, U. 2001. Päivähoitoa täydellä teholla. Helsinki: Kuntatalon paino.

Koivula, M. 2004. Vanhempien kokemuksia perhetyöstä päiväkodissa. Teoksessa: Keskinen, S. & Virjonen, H. (toim.) Vanhemmuuden ja lapsen kasvun tukeminen päivähoitossa. Tampere: Tammer-Paino Oy, 73-104.

Komi, T. 2009. Tue lasta kriisissä. Lastentarha (1), 24–25.

Krok, S. 2009. Hyviä äitejä ja arjen pärjääjiä. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kröger, T. 2005. Hoivaköyhyys yksinhuoltajaperheissä: kenelle lastenhoito-ongelmat kasautuvat? Teoksessa Takala, P. (toim.) 2005 Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin? Helsinki: Edita Prima Oy, 206–232.

Kuronen, M. 2003. Eronnut perhe? Teoksessa: Forsberg, H & Nätkin, R. (toim.) 2003. Helsinki: Yliopistopaino, 103-120.

L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoitosta.

McKay, S. & Rowlingson, K. 2002. Lone parent families: gender, class and state. Harlow: Prentice Hall.

Meirän Vasu. Seinäjoen kaupungin päivähoiton varhaiskasvatuksen kuntasuunnitelma. 2007. Seinäjoen kaupunki. [20.4.2010].

Perheet 2008. Väestö 2009. [Verkkajulkaisu]. Tilastokeskus [7.4.2010]. Saatavana:
http://www.stat.fi/til/perh/2008/perh_2008_2009-05-29_fi.pdf

Rantalaiho M., 2003. Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa: Forsberg H., & Nätkin, R. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Yliopistopaino. 202-227.

Seinäjoen kaupungin päivähoito. Ei päiväystä. [Www-dokumentti]. [16.4.2010]. Saatavana:
<http://www.seinajoki.fi/paivahoito/>

Seinäjoen kaupunki. Ei päiväystä. [Www-dokumentti]. [16.4.2010]. Saatavana:
http://www.seinajoki.fi/info/seinajoki_lyhyesti.html

Seinäjoen päivähoito. Lasten päivähoiton kehittämistarpeet Seinäjoella vuoteen 2012. 2006. Saatavana:

Seinäjoen vuoroahoito. Ei päiväystä. [Www-dokumentti]. [17.4.2010]. Saatavana:
<http://seinajoki.fi/paivahoito/palvelut/vuoroahoito.html>

Seretin, L. 2009. Varhainen tuki luo yhteisöllisyyttä. Lastentarha (2), 26–27.

Sosionomin (amk) ydinosaaminen. Sosiaalialan ammattikorkeakoulutuksen verkoston raportti. Rovaniemi: Pohjolan Painotuote Oy.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2006. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Yhden vanhemman perheiden liitto. Ei päiväystä. [Www-dokumentti]. [20.4.2010]. Saatavana:
<http://www.yvpl.fi/index.php?sivu=yhdistykset>

Liite 1. Ilmoitus tutkimuksesta ja haastateltavien etsimisestä

HEI!

Olen **sosionomiopiskelija Anu Takala** Seinäjoen ammattikorkeakoulusta sosiaalialan yksiköstä. **Opinnäytetyöni aiheena** ovat **yksinhuoltajien kokemukset** päivähoidolta saamastaan tuesta ja miten päivähoito vastaa heidän tarpeisiinsa. Miten esimerkiksi koet yksinhuoltajana kasvatuskumppanuuden? Miten koet, että sinut kohdataan ja otetaan vastaan?

Etsin **haastateltaviksi yksinhuoltajia**, joilla on päivähoidossa lapsi(a). Vaihtoehtoisesti, voit **kirjoittaa kokemuksistasi** ja ajatuksistasi minulle, **kirjeellä tai sähköpostilla**. Sähköpostien kautta voin myös antaa lisätietoja jos tarvitset. Laitathan kertomuksiin **taustatietoja**, kuten lapsesi ja oman ikäsi, sekä mitä päivähoitopalvelua lapsesi käyttää ja minkä alan töitä teet. Henkilöllisyytesi pysyy salassa, sillä **minulla on salassapitovelvollisuus**.

Yksinhuoltajalla tässä tilanteessa tarkoitan vanhempaa, joka on joko **yksin lapsensa huoltaja** tai hän on **lähivanhempi** (eli etävanhempi tapaa lasta viikonloppuisin jne.). Ja **asuu yksin lapsensa kanssa**.

Opinnäytetyölläni haluan selvittää miten Seinäjoen päivähoito huomioi ja kohtaa yksinhuoltajat ja haluan tuoda opinnäytetyöni tuloksilla asiat näkyville, **jotta Seinäjoen päivähoito voisi palvella sinun perhettäsi paremmin**. Valmistun tänä keväänä, joten toivon, että **otat yhteyttä** mieluiten **heti**. Jos suostut **haastatteluun ilmoita** tai jos lähetät **kertomuksesi lähetä se viimeistään 14.3.2010**, jotta ehdin saada tulokset opinnäytetyöhöni.

Pikaista yhteydenottoanne ystävällisesti odottaen Anu Takala

puh. 044-3044236 Voit soittaa tai lähettää tekstiviestin **joka päivä klo 8.00–21.00** välillä, niin voimme sopia **haastattelun ajankohdan sinun menojesi mukaan!**

anu.takala@seamk.fi

Kannonkuja 1 A 2 60510 Hyllykallio

YKSINHUOLTAJUUS JA VANHEMMUUS

1. Koetko yksinhuoltaja-sanana negatiivisena?
2. Onko jokin muu käsite mikä sopisi sinulle paremmin, tai käytät itsestäsi?
3. Mitkä ovat haastavimpia asioita yksinhuoltajuudessasi?
4. Mitkä ovat parhaat puolesi vanhempana?
5. Missä asioissa toivoisit kehittyväsi vanhempana?
6. Sujuuko perheesi arki hyvin? Missä asioissa syntyy ongelmia perheesi arjessa?
7. Miten lapsi kokee yksinhuoltajuuden, kertooko hän tunteistaan ja toiveistaan?
8. Onko lapsesi kysynyt, pohtinut millainen hänen perheensä on ja onko kyselty asioista?
9. Miten olet reagoanut tai vastannut?

2/6

10. Vaikuttaako yksinhuoltajuus työhösi? Joudutko kieltäytymään ylitöistä, työmatkoista tai vuorotyöstä? Pystytkö tekemään ylitöitä tms.?

11. Miten päivähoito suhtautuu ylitöiden tekoon, joustavatko he tällaisissa asioissa?

12. Täytyykö sinun löytää hoitoa apua muualta?

13. Toivoisitko tällaisissa asioissa joustoa päivähoiton puolelta?

OMA JAKSAMINEN

1. Miten yksinhuoltajuutesi vaikuttaa omaan jaksamiseesi?

2. Miten pidät huolta omasta jaksamisestasi?

3. Onko itselläsi mielestäsi hyvä sosiaalinen verkosto?

4. Kuinka sosiaalinen verkostosi vaikuttaa omaan jaksamiseesi?

5. Pystytkö saamaan yksinhuoltajana tarpeeksi omaa aikaa?

6. Koetko tarvitsevasi omaa aikaa?

7. Saatko apua lastenhoitoon läheisiltäsi, sukulaisiltasi, kun tarvitset vapaa-aikaa menoihisi?

ETÄVANHEMPI

1. Onko etävanhempi mukana lapsesi elämässä?
2. Minkälaiset välit sinulla on etävanhempaan?

PÄIVÄHOITO

1. Tunnetko päivähoidon tukevan omaa vanhemmuuttasi ja lastasi?
2. Onko asioita, jotka mielestäsi estävät tukemisen itsesi vai päivähoidon puolelta?
3. Missä asioissa koet tarvitsevasi tukea?

lapsen kasvatus (kuri, säännöt, johdonmukaisuus)

lapsen kehitys (kehitysvaiheiden tietyt kriittiset kohdat)

kasvatusympäristö (miten luot turvallisen ympäristön lapsellesi, koti ja päiväkot)

perheen sisäiset ja sosiaaliset suhteet (vanhemmuus, yhteinen toiminta, kontakti ja välittäminen)

4. Oletko pyytänyt apua näissä asioissa?
5. Onko sinuun tehty mielestäsi hyvin kontaktia asioiden(huolen aiheet) puheeksi ottamiseen?
6. Miten henkilökunta suhtautuu yksinhuoltajuuteesi?
7. Pystytkö puhumaan henkilökunnalle avoimesti yksinhuoltajuudestasi?
8. Oletko kokenut, että sinulta on kysely liian henkilökohtaisia asioita?
9. Mitä mieltä olet oman lapsesi päiväkodin toiminnasta?
10. Henkilökunnan toiminnasta?
11. Informoidaanko vanhempia tarpeeksi ja tieto kulkee nopeasti?
12. Mitä asioita pitäisi mielestäsi kehittää, jotta päivähoito palvelisi sinun perhettäsi paremmin?
13. Informoidaanko sinua päivähoidon taholta hyvin lapsesi asioista? Esim. loukkaantumiset, riidat, rangaistukset tai tottelemattomuudet?
14. Kertooko henkilökunta heti, jos on sellaisia asioita, joihin pitäisi puuttua, jotta lapsen hyvinvointi tai kehitys ei kärsisi?

15. Oletko koskaan kokenut saaneesi ristiriitaista tietoa lapsesi asioista? Onko tapahtumia vähätelty tai yritetty peitellä?

16. Onko lapsesi hoitopaikan henkilökunnalla mielestäsi riittävät/hyvät ammatilliset valmiudet muuhun kuin lastenhoitoon, tavalliseen varhaiskasvatukseen?

17. Tulisiko heillä olla enemmän koulutusta tietyissä asioissa?

YKSINHUOLTAJAT PÄIVÄHOIDOSSA

1. Onko mielestäsi tarpeellista keskusteluita useammin päivähoidon henkilökunnan kanssa lapsen asioista?

2. Koetko jotenkin leimautuvasi päivähoidon silmissä yksinhuoltajana?

3. Saatko mielestäsi tasavertaista kohtelua ja neuvontaa jos olet kysynyt henkilökunnalta asioita jotka sinua askarruttavat? Esimerkiksi miten minun tulisi toimia joissakin tilanteissa lapsen kanssa?

4. Kun on vanhempainiltoja, toivoisitko että päivähoito järjestäisi lastenkaitsesta niille huoltajille, jotka muuten eivät pääsisi tulemaan rauhassa ko. tilaisuuteen?

5. Haluaisitko yhteisiä iltoja päivähoidon ja yksinhuoltajien välillä?

6/6

6. Mitä haluaisit, että tällaisissa illoissa olisi keskustelun aiheena?
7. Olisiko hyvä, että siellä olisi asiantuntijoita antamassa tietoja ja vastaamassa kysymyksiin?
8. Kiinnostaisiko sinua yksinhuoltajana tulla tapaamisiin muiden yksinhuoltajien kanssa saamaan vertaistukea ja asiantuntijalta neuvoja?
9. Olisiko helpompi mennä tällaiseen tapaamiseen, jos se järjestettäisiin päivähoidon taholta? Vai menisitkö jonkin järjestön järjestämään tilaisuuteen?
10. Tuntuuko sinusta, että tarvitsitko joskus ulkopuolista puolueetonta asiantuntijaneuvoja?
11. onko jotain mistä haluaisit vielä puhua?
12. anna palautetta seinäjoen päivähoidolle ja lapsesi omalle päivähoitoyksikölle?

Liite 3. Tutkimuslupa

SEINÄJOKI

PÄÄTÖS / päivähoidon päällikkö

Päivämäärä 22.4.2010

Pykälä 50/2010

SOTE 8/2010

Asia	Tutkimuslupa / Takala Anu		
	Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelija Anu Takala hakee tutkimuslupaa opin- näytetyötään varten. Aiheena on yksinhuoltajien kokemukset päivähoitolta saa- mastaan tuesta ja miten päivähoito vastaa heidän tarpeisiinsa.		
	Takala haastattelisi viittä päivähoidon työntekijää toisen näkökulman saamiseksi.		
Päätös	Myönnän tutkimusluvan viiden työntekijän haastattelua varten edellyttäen, että tutki- ja noudattaa vaitiolovelvollisuutta haastatteluissa saamiensa tietojen suhteen ja että yksi kappale oppinäytetyöstä luovutetaan tutkielman valmistuttua sosiaali- ja terveyskeskukselle.		
Allekirjoitus	Kalevi Ekola, päivähoidon päällikkö, p. 06 416 2151, kalevi.ekola@seinajoki.fi		
Oikaisu- vaatimusohje	Päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen osoitteella: Sosiaali- ja terveyslautakunta, Kirkkokatu 6, PL 215, 60101 Seinäjoki, neljentoista (14) päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi vaatimus perustelui- neen ja se on tekijän allekirjoitettava.		
Julkisesti nähtävänä	Sosiaali- ja terveyskeskus 23.4.2010		
Tiedoksianto	Kenelle Anu Takala	Päivämäärä 22.4.2010	
	Miten ☐ Lähetetty postitse saantitodistusta vastaan	☐ Lähetetty postitse tavallisena kirjeenä	☐ Lähetetty sisäisessä postissa
	☐ Luovutettu	Vastaanottajan allekirjoitus	
	☒ Lähetetty sähköpostissa		
	Jaana Kitinoja, johdon sihteeri, p. 06 416 2152		

Liite 4. Työntekijähaastattelukysymykset

1. Miten huomioit yksinhuoltajan päivähoitossa?
2. Tunnetko mielestäsi, että yksinhuoltajat tarvitsisivat enemmän tukea ja tietoa vanhemmuuteen liittyvistä asioista?
3. Millaista tukea olisit valmis antamaan ja kuinka pystyisit sen toteuttamaan työsi kautta?
4. Missä asioissa olet yksinhuoltajien arjessa huomannut heidän tarvitsevan apua ja neuvontaa?
5. Uskaltavatko yksinhuoltajat helposti kysyä neuvoja lapseen ja vanhemmuuteen liittyvissä asioissa? Oletko mielestäsi osannut auttaa tai neuvoa heitä näissä asioissa?
6. Onko yksinhuoltajaperheissä samanlaisia huolenaiheita vai erilaisia kuin kahden vanhemman perheissä? Millaisiin huolenaiheisiin olet eniten törmännyt työssäsi?
7. Minkälaisia asioita tulisi mielestäsi kehittää, että päivähoito voisi paremmin vastata yksinhuoltajaperheiden tarpeisiin?
8. Mitä mieltä olet, olisiko hyvä ehdotus, että päivähoito järjestäisi omia vanhempainiltoja yksinhuoltajille, joissa käsiteltäisiin yksinhuoltajien mielestä tärkeitä asioita?
9. Mikä toinen taho voisi olla hyvä yhteistyökumppani tällaisen tilaisuuden järjestämiseen?